

**UCHWAŁA NR VI/25/24
RADY GMINY GRABOWO**

z dnia 30 października 2024 r.

**w sprawie przyjęcia
Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowo do 2034 roku**

Na podstawie art. 16 b ust. 1 i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 609; zm.: Dz. U. z 2024 r. poz. 721) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowo do 2034 roku, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Grabowo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Edward Chrzanowski

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
GMINY GRABOWO
DO 2034 ROKU**

Opracowanie:

**Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
przy współpracy Urzędu Gminy w Grabowie
oraz
instytucji i organizacji społecznych z terenu gminy.**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
I CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA	5
1. DEMOGRAFIA, POLITYKA PRORODZINNA I WSPIERANIE RODZINY	7
2. SYTUACJA GOSPODARCZA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I REINTEGRACJA	11
3. EDUKACJA PUBLICZNA, KULTURA I TURYSTYKA	18
4. PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA	28
5. BEZPIECZEŃSTWO W GMINIE	33
6. POMOC SPOŁECZNA I WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	39
7. POTENCJAŁ PODMIOTÓW I ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH	45
II. LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH	52
III CZĘŚĆ PROGRAMOWA	64
1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	64
2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII- HARMONOGRAM	68
3. ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII	71
ZAKOŃCZENIE	73

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to kluczowy dokument polityki społecznej. Wskazuje cele i kierunki działania, które mają służyć poprawie jakości życia mieszkańców gminy, zwiększeniu efektywności usług, pomocy i wsparcia, zapewnieniu godziwych warunków życia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi, opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do **zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym** (art. 16b. pkt 1 i 2 oraz art. 17.1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004). Dokument strategii na lata 2013–2023 został przyjęty przez Radę Gminy w drodze uchwały Nr XX/104/13 z dnia 28 lutego 2013 r.

W 2023 roku koordynator Strategii - OPS w Grabowie, w związku z koniecznością wypracowania nowego dokumentu podjął decyzję o rozpoczęciu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy do 2034 roku. Opracowano i przekazano pisma diagnostyczne do organizacji i instytucji, badające usługi, potrzeby i zasoby społeczne; dokonano analizy danych i programów zastanych na przestrzeni lat 2018-2022, ostatnie wprowadzane dane do strategii zostały określone na dzień 31.12.2022.

Przed uchwaleniem przez Radę Gminy dokument został poddany konsultacjom społecznym oraz upowszechniony na stronie <https://www.grabowo.pl/>.

W Strategii uwzględniono akty prawne, które mają istotny wpływ na rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 o pomocy państwa w wychowaniu dzieci ,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”

- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- uchwała z dnia 30 maja 2018 r w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry Start”,
- ustawa z dnia 12 marca 2022 o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium państwa i innych.

Dokonano również odniesienia do celów i kierunków działań zapisanych w dokumentach krajowych, regionalnych, to jest:

- Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju do 2030,
- Strategii Rozwoju Usług Społecznych do 2030, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Demograficznej 2040,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku,
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030,
- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2030.

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano dane i zapisy: raportów o stanie Gminy Grabowo za lata 2018, 2020, 2022; danych z Banku Danych Lokalnych GUS, informacji ze strony www.polskawliczbach/gmina_Grabowo, a także Oceny Zasobów Pomocy Społecznej sporządzanej przez OPS za lata 2018, 2020, 2022.

Strategia została przygotowana na okres do 2034 roku. Założony czas ma pozwolić na wprowadzenie czy rozszerzenie potrzebnych usług społecznych w instytucjach i organizacjach na terenie gminy, w tym przy wykorzystaniu okresu finansowania z EU.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowo do 2034 roku składa się z 3 części, wstępu i zakończenia. Przedstawiają one kolejno, zgodnie z wytycznymi art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej – diagnozę sytuacji w gminie, tendencje i prognozy zmian społecznych, w rozdziale I (diagnostyczno-analitycznym). Diagnoza sytuacji społecznej określa zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Rozdział II

prezentuje aktualną listę usług społecznych.

Rozdział III zawiera część programową - misję i cele, kierunki zmian, niezbędne usługi społeczne na przyszłość oraz wskaźniki realizacji i sposoby zarządzania wdrażaniem strategii.

Zgodnie z planowaniem strategicznym, realizowane przez gminę Grabowo, programy społeczne (w tym: profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, współpracy z organizacjami pozarządowymi) zostały ujęte w harmonogramie.

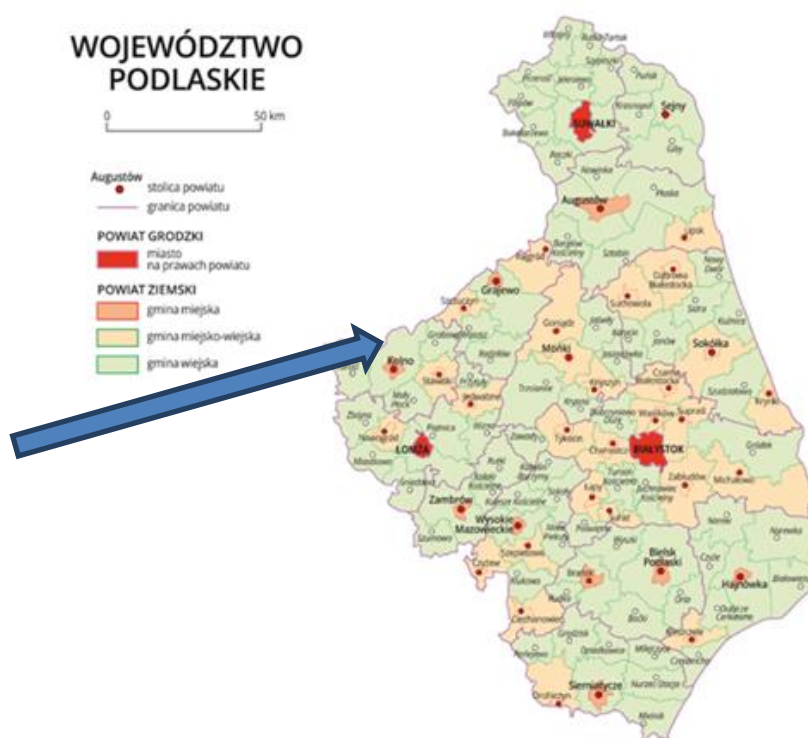
Zapisy, cele i kierunki działania projektowane w **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowo do 2034 roku**, jako dokumentu nadrzędnego będą uwzględniane przy tworzeniu innych dokumentów planistycznych i programowych w gminie.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

Gmina Grabowo jest gminą wiejską, zlokalizowaną w zachodniej części województwa podlaskiego, w północno-wschodniej części powiatu kolneńskiego. Gmina Grabowo od północy graniczy z gminą Szczuczyn, od zachodu – z gminą Kolno, od południa z gminą Stawiski, a od wschodu z gminą Wąsosz. Miejscowość gminna Grabowo zlokalizowana jest w centralnej części gminy.

Gmina Grabowo zajmuje powierzchnię 128,5 km² i jest porównywalną terytorialnie gminą na obszarze powiatu kolneńskiego. Gmina stanowi 13,7% powierzchni powiatu¹.

Rysunek 1: Umieszczenie gminy w województwie podlaskim

Źródło: www.wrotapodlasia.pl

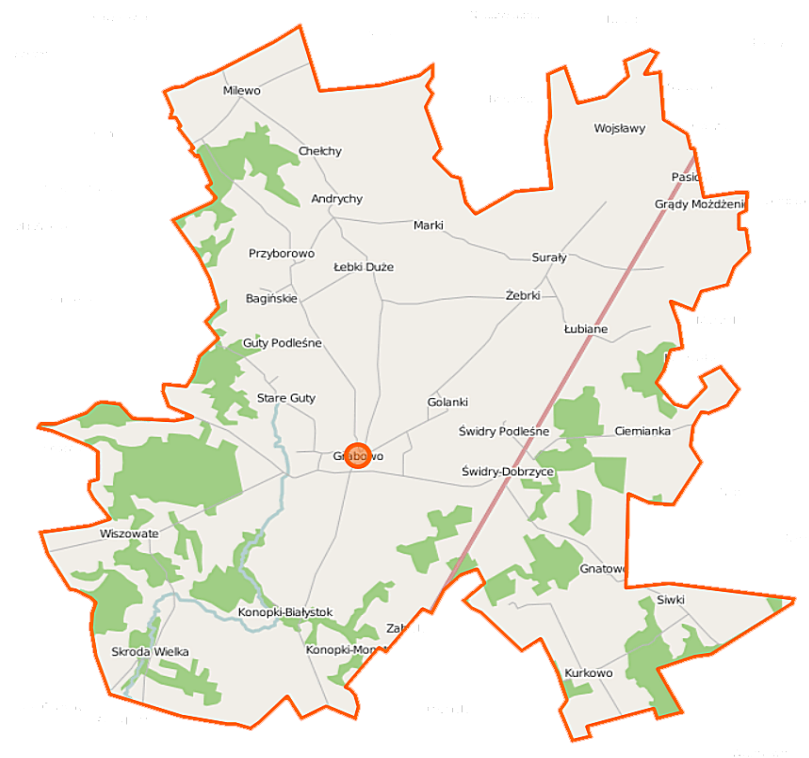
Na terenie gminy znajdują się 34 miejscowości zamieszkiwane łącznie w 2022 roku przez 3275 mieszkańców (wg danych Urzędu Gminy z dnia 31 grudnia 2022 r.), co stanowi 8,99% ludności powiatu.

Miejscowości gminy to: Andrychy, Bagińskie, Chełchy, Ciemianka, Gnatowo, Golanki, Grabowo, Grabowskie, Grądy – Michały, Grądy – Możdżenie, Guty Podleśne, Kamińskie, Konopki – Białystok, Konopki – Monety, Kownacin, Kurkowo, Łebki Duże, Łebki Małe, Łubiane, Marki, Milewo – Gałązki, Pasichy, Przyborowo, Rosochate, Siwki, Skroda Wielka, Stare Guty, Stawiane, Surały, Świdry – Dobrzyce, Świdry Podleśne, Wiszowate, Wojsławy, Żebrki.

¹https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo

Najwięcej mieszkańców zamieszkuje wsie: Grabowo (ponad 690 osób), Konopki Białystok i Konopki Monety (ponad 190), Skroda Wielka (ponad 150), najmniej sołectwa: Rosochate (20 osób), Kownacin (28 osób), Łubiane i Marki (ponad 30 osób).

Rysunek 2: Gmina Grabowo

Źródło: www.wrotapodlasia.pl

Gmina posiada stawy pozwalające na rekreację i zagospodarowanie. W Grabowie możliwy jest rozwój turystyki, pieszej i rowerowej. Na terenie gminy nie ma obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, prawnie chronionych. Występują jedynie 2 pomniki przyrody.

Gmina Grabowo jest terenem typowo rolniczym. Rolnictwo charakteryzuje się wysokim poziomem intensywności produkcji przy raczej średniej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Rolnicy specjalizują się w produkcji zbóż oraz w hodowli bydła, szczególnie mlecznego i opasowego. W strukturze użytkowania dominują użytki rolne, wśród których ponad 83% zajmują grunty orne, a 13,2% to pastwiska.

W gminie Grabowo w roku 2023 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 187 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 154 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 14 nowych podmiotów, a 9 podmiotów zostało wyrejestrowanych.²

Rolnictwu sprzyjają zarówno warunki naturalne, jak i dotychczasowe tradycje. Szukający kontaktu z naturą mogą zaszyć się tutaj w pięknych, grabowskich lasach, rozciągających się na prawie

² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo

2800 ha i bogatych w grzyby, jagody i poziomki. Czysta i spokojna okolica jest ostoją dla wielu gatunków zwierząt i roślin chronionych. Jest tutaj spore pogłowie saren, lisów, dzików i zajęcy, a także jeleni, tchórzy, kun, jenotów a ostatnio nawet łosi. Wokół rzeczek Dobrzycy i Skrody oraz wielu terenów bagiennych gromadzi się dzikie ptactwo – bociany, żurawie, dzikie kaczki i gęsi, łabędzie oraz czaple siwe i białe.

Na terenie Gminy Grabowo przeważają prywatne budynki jednorodzinne.

Gminę przecina droga E65 (tzw. Via Baltica), która biegnie w pewnym oddaleniu od większości miejscowości w gminie. To trasa europejska wiodąca z północy na południe Europy.

W 2022 roku w gminie Grabowo oddano do użytku 7 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 2,17 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Grabowo to 908 nieruchomości. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski³.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 95,15% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 85,46% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 85,02% mieszkań posiada łazienkę, 78,41% korzysta z centralnego ogrzewania, a 0,44% z gazu sieciowego⁴

Na terenie gminy Grabowo istnieje 113 indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz 1 oczyszczalnia komunalna.

Na terenie gminy Grabowo funkcjonuje system segregacji odpadów komunalnych i zorganizowany wywóz na składowisko odpadów w Czartorii.

1. DEMOGRAFIA, POLITYKA PRORODZINNA I WSPIERANIE RODZINY

Według danych Urzędu **Gminy Grabowo** na dzień 31.12.2022 roku gminę zamieszkiwało **3 450 osób**. W okresie ostatnich pięciu lat, 2018-2022, liczba ta spadła o 3,9 %, to jest o 140 osób. Największy spadek odnotowano w grupie wieku poprodukcyjnego.

W latach 2002-2023 liczba mieszkańców zmalała o 13,9%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,2 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.⁵

W grupach demograficznych 49,85% stanowią kobiety (1720 kobiet), a 50,15% mężczyźni (1730 mężczyzn)⁶.

³Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#nieruchomosci

⁴https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#nieruchomosci

⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#przyrost-naturalny

W odniesieniu do poszczególnych kategorii wiekowych liczba kobiet w wieku przedprodukcyjnym 14 lat i mniej wynosiła 272, a mężczyzn 266. Liczba kobiet w wieku produkcyjnym 15-59 lat wynosiła 1024, a liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym 15-64 lata wynosiła 1216. Liczba kobiet w wieku poprodukcyjnym wynosiła 424, a mężczyzn 248.

Tabela 1: Struktura demograficzna mieszkańców w 2022 roku

Przedział wiekowy	Liczba osób
0-14 lat	511
15-64 lat	2336
65+	603

Źródło: USC, Urząd Gminy Grabowo

Wśród mieszkańców w 2022 roku grupę 511 osób, czyli 14,8 % - stanowiły dzieci i młodzież do 14. roku życia. W wieku produkcyjnym gminę zamieszkiwało 2115 osób, co stanowiło 61,3% oraz 704 osoby – 20,4% w wieku poprodukcyjnym. W odniesieniu do ogólnopolskiej tendencji powiększania się grupy osób w wieku senioralnym, **gmina w latach 2018-2022 wykazuje podobnych tendencje.**

POLITYKA PRORODZINNA – pkt 1 i WSPIERANIE RODZINY– pkt 2

art. 2.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych

Samorząd gminny podejmował działania infrastrukturalne i realizował programy/projekty społeczne w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne.

W ramach projektów rozwijających infrastrukturę, w celu poprawy jakości życia osób i rodzin mieszkających na obszarze gminy, realizowane były modernizacje istniejących elementów małej architektury, montaż elementów rekreacyjno-sportowych oraz remonty dróg, świetlic i placów zabaw.

W ramach wsparcia rodzin **Ośrodek Pomocy Społecznej** realizował zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, wsparcie dla kobiet z tytułu urodzenia dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu „Za życiem”, programu rządowego Dobry Start. Celem systemu pomocy rodzinie wprowadzonego ustawą o świadczeniach rodzinnych jest stworzenie spójnego wsparcia rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej, wychowującej dzieci uczęszczające do szkoły - w tym niepełnosprawne.

Świadczenia rodzinne w gminie przedstawiają się następująco:

⁶ USC, Urząd Gminy Grabowo.

- zasiłki rodzinne oraz dodatki do zasiłku rodzinnego pobierało średnio 215 rodzin,
- zasiłki pielęgnacyjne pobierało średnio 75 osób,
- świadczenia pielęgnacyjne otrzymywało (w latach 2018-2022)- 41 rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych,
- specjalny zasiłek opiekuńczy (w latach 2018-2022) pobierany był przez 14 osób (opieka nad osobą dorosłą niepełnosprawną w stopniu znacznym),
- jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka otrzymało średnio - 31 do 21 rodziców,
- świadczenie rodzicielskie pobierane było na średnio 13 dzieci.

Wydawane są rocznie 40 - 45 decyzji przyznających stypendium szkolne dla dzieci na rok szkolny (średnio 90-110 uczniów).

Dodatkowo realizowano ulgi dla rodzin w gminie, które mają na utrzymaniu co najmniej troje dzieci. Od roku 2022 zainteresowanie Kartami Dużej Rodziny znacząco zwiększyło się (wydano 132 karty w 2022 r.).

Pracownicy socjalni Ośrodka prowadzili pracę socjalną z osobami wymagającymi różnego rodzaju wsparcia, potrzebujących dostępu do informacji o usługach społecznych.

Ośrodek Pomocy Społecznej brał udział w Programie Operacyjnym Pomoc Żywnościowa 2014 – 2020 Podprogram 2021 ogłoszonym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – wydawał skierowania do otrzymania pomocy żywnościowej zgodnie z przekazanymi wytycznymi. Z tej usługi korzysta średnio 29 rodzin (76 osób) gminy.

Inna współpraca w obszarze usług społecznych:

- w zakresie dziennej opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi i dziećmi z zaburzeniami rozwoju, edukacji i szkoleń dla rodziców ze Stowarzyszeniem Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym Edukator w Łomży prowadzącym Ośrodek Rewalidacyjno – Wychowawczy „Szansa” w Łomży, Specjalnym Ośrodkiem Szkolno – Wychowawczym w Łupkach i Solezjańskim Ośrodkiem Wychowawczym w Różanymstoku,

- dziennej opieki i organizacji zajęć dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi wraz z dowozem ze Środowiskowym Domem Samopomocy w Kolnie (ok 6 osób z gminy),

- dziennej rehabilitacji społecznej i zdrowotnej dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami z Warsztatami Terapii Zajęciowej w Kolnie (ok 4 osoby z gminy).

Osoby potrzebujące pomocy informowane są o możliwości skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej w budynku Starostwa Powiatowego w Kolnie. Pracownicy socjalni Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie informują również o możliwości skorzystania z bezpłatnego poradnictwa prawnego udzielanego przez radcę prawnego, zatrudnionego z powiatu kolneńskiego. Radca prawny przyjmuje w udostępnionym przez gminę Grabowo lokalu znajdującym się w siedzibie Urzędu Gminy w Grabowie.

Osoby wymagające usług specjalistów (tj. psychologa, radcy prawnego) mogły również skorzystać z nieodpłatnego wsparcia w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie.

Obok rodzin z dziećmi, grupa seniorów, z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego wymaga dostosowania do jej potrzeb odpowiedniej sfery usług społecznych, **w tym zabezpieczenia socjalnego w związku z postępującym ubożeniem gospodarstw jednoosobowych.**

Na rzecz populacji osób starszych gmina Grabowo podejmowała działania w celu integracji oraz wzmacniała udział osób starszych w życiu społeczności lokalnej. Wysoka liczba osób starszych w populacji przyczynia się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności.

Zgodnie z założeniami, przewidywane są w Polsce⁷ największe zmiany w natężeniu zgonów wśród mężczyzn w wieku 40-64 lata, wśród kobiet w wieku 50-59 oraz w najmłodszych rocznikach wieku. Prognozowane przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn wzrośnie od poziomu do 77,1 w 2035, zaś kobiet do 82,9 w 2035 r. Nadal będzie utrzymywać się nadumieralność mężczyzn, jednak jej skala będzie znacznie mniejsza. Niezbędne jest edukacja i rozwój usług wsparcia związany z przygotowaniem grup wiekowych na kryzysy środowiskowego, jak np. COVID-19.

Na podstawie danych statystyki ruchu naturalnego ludności można zaobserwować, że na przestrzeni lat 2019-2022:

- gmina odnotowuje wysoki, ujemny przyrost naturalny -7 do -18
- niska jest liczba urodzeń dzieci,
- występuje tendencja spadkowa zawieranych małżeństw.

Mieszkańcy **gminy Grabowo** zawarli w 2022 roku 9 małżeństw, co odpowiada 2,8 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie **mniej od wartości** dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,1 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 30,8% mieszkańców gminy Grabowo jest stanu wolnego, 56,1% żyje w małżeństwie, 4,3% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,8% to wdowy/wdowcy.

W 2022 roku urodziło się w gminie 33 dzieci, w tym 48,5% dziewczynek i 51,5% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 346 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,81 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju⁸.

W 2022 roku zarejestrowano 12 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 53 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla **gminy Grabowo -41**. W tym samym roku 1 osoba zameldowała się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 1⁹.

⁷ Prognoza ludności Polski, GUS, 2008-2035

⁸ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#dane-demograficzne

⁹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#dane-demograficzne

TENDENCJE I PROGNOZY DOTYCZĄCE DEMOGRAFII, POLITYKI PRORODZINNEJ I WSPIERANIA RODZINY:

- Na przestrzeni lat 2019-2022 gmina odnotowuje wysoki, ujemny przyrost naturalny -7 do -18, niską liczbę urodzeń dzieci i niską liczbę zawieranych małżeństw.
- Samorząd i instytucje gminy **Grabowo, jak również współpracujące z gminą organizacje pozarządowe i powiatowe** realizowały wiele usług skierowanych do mieszkańców w celu zaspakajania ich potrzeb. Realizacja usług w tych obszarach na pewno jest konieczna i wymaga kontynuowania.
- Analiza gminnych danych demograficznych i ruchu ludności, miejsca zamieszkiwania rodzin i osób starszych powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w działaniach samorządu lokalnego, sprzyjających zarówno polityce prorodzinnej, jak i aktywności senioralnej.
- Należy rozwijać usługi skierowane do rodzin z dziećmi, wsparcie dla seniorów, w celu rozszerzania możliwości niezależnego życia ze wsparciem usługowym w środowisku.

2. SYTUACJA GOSPODARCZA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I REINTEGRACJA

Gmina Grabowo, podobnie jak gminy sąsiednie, jest terenem typowo rolniczym. W strukturze użytkowania dominują użytki rolne, wśród których ponad 83% zajmują grunty orne, a 13,2% to pastwiska.

Główną formą własności są indywidualne gospodarstwa rolne. Na terenie gminy funkcjonuje 555 gospodarstw rolnych, z czego blisko 98,73% gospodarstw utrzymuje się z działalności rolniczej.

W strukturze powierzchni gospodarstw dominują gospodarstwa powyżej 1 ha powierzchni, stanowiące 94,52% ogółu. Najwięcej, bo 42,70% gospodarstw, to gospodarstwa zakwalifikowane w grupie 1-15 ha powierzchni. Gospodarstwa duże zajmujące powierzchnię powyżej 15 ha stanowią 51,82% ogółu gospodarstw.

Do głównych specjalizacji rolniczych Gminy Grabowo należy zaliczyć:

- produkcję mleka – jest to dominująca specjalizacja w obszarze rolnictwa w Gminie Grabowo. Specjalizacja ta wpisuje się w charakter działalności rolniczej w całym regionie, bowiem województwo podlaskie, zaraz po mazowieckim, zajmuje drugą pozycję w zakresie produkcji mleka krowiego i wyróżnia największą dynamiką wzrostu w tym obszarze wśród pozostałych województw,

- produkcję zwierzęcą – oprócz chowu krów mlecznych, obejmuje ona również hodowlę bydła opasowego,

- produkcje roślinną – ze względu na przewagę gleb średniej i niskiej jakości oraz stosunkowo zmienny klimat w produkcji roślinnej, dominują uprawy zbóż i kukurydzy. Jakość gleb gminy nie sprzyja wysokiej produktywności oraz ma duże znaczenie przy wyborze kierunku produkcyjnej działalności rolniczej. W większości są to grunty najniższych klas bonitacyjnych.

Dominująca funkcja rolnicza w rozwoju gospodarczym gminy wpływa bezpośrednio na poziom rozwoju gospodarczego całej gminy. Działania Gminy mają na celu wzmocnienie otoczenia rolnictwa, stworzenie warunków do rozwoju przemysłu rolno-spożywczego i nowoczesnej produkcji rolnej oraz działalności typowo pozarolniczej mogącej zaspokoić inne potrzeby.

W 2022 roku łącznie przyjęto 775 szt. wniosków o zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej. W I okresie przyjęto 391 szt. wniosków za które wypłacono 677.408,64 zł. W II okresie przyjęto 384 szt. wniosków za które wypłacono 524.382,85 zł. Łączny zwrot podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wypłacony w 2022 roku to 1.201.791,49 zł.

Jako teren wiejski z potencjałem rolniczym gmina Grabowo posiada wiele cech – uwarunkowań, które tworzą szanse rozwoju gospodarczego tego obszaru. Uwzględniając duży potencjał w zakresie ogólnej produkcji zwierzęcej, korzystne warunki środowiskowe, brak uciążliwego przemysłu, sąsiedztwo licznych kompleksów leśnych, Gmina ma także podstawy i możliwości do rozwoju produkcji żywności ekologicznej. Proponowana specjalizacja wydaje się być szczególnie atrakcyjna w kontekście ogólnoswiatowych trendów związanych ze wzrostem zainteresowania społeczeństwa tradycyjnymi i ekologicznymi produktami lokalnymi oraz kuchnią regionalną.

Dogodne walory środowiska przyrodniczego, brak zanieczyszczenia środowiska, bogactwo lasów, w Gminie Grabowo wskazują na duże możliwości rozwoju gospodarstw agroturystycznych.

Zachodzące na terenie powiatu i gminy procesy demograficzne: szybkie starzenie się mieszkańców wsi oraz migracje do miast, wpływają na wiek właścicieli gospodarstw rolnych.

Samorząd Gminy wraz z rolnikami realizuje szereg przedsięwzięć wspierających rynek pracy rolnej, poprzez inwestycje drogowe, remonty usprawnia możliwości dojazdu i korzystania z usług, rozwija infrastrukturę kultury i kultury fizycznej dla aktywności mieszkańców.

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Grabowo wynosi ogółem 2550 hektarów, lesistość gminy wynosi 19,8%. Stan lasów na terenie gminy Grabowo jest dobry. Według badań Instytutu Badań Leśnictwa, lasy tego obszaru nie są znacząco narażone na zanieczyszczenia powietrza. Dobry stan zdrowotny lasów, przejawia się niskim stopniem defoliacji (opadaniem liści) oraz małymi odbarwieniami aparatu asymilacyjnego. Gospodarka zasobami leśnymi to przede wszystkim pozyskanie drewna.

Historia, położenie i tradycje rolnicze gminy wpływają na dominujące aktywności mieszkańców.

54,4% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Grabowo pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo),

13,00% w przemyśle i budownictwie,
 9,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja)
 oraz 1,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)¹⁰.

Niewielka część pracuje w sektorze administracji, edukacji, kulturze i ochronie zdrowia.

W gminie Grabowo w roku 2023 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 187 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 154 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 14 nowych podmiotów, a 9 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2009-2023 najwięcej (17) podmiotów zarejestrowano w roku 2016, a najmniej (6) w roku 2017. W tym samym okresie najwięcej (12) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2016 roku, najmniej (3) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2021 roku. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Grabowo najwięcej (4) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (183) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 7,5% (14) podmiotów jako rodzaj działalności deklaruowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklaruowało 25,7% (48) podmiotów, a 66,8% (125) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Grabowo najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (23.4%) oraz Budownictwo (21.4%).

Tabela 2: Przedsiębiorczość w gminie

Wyszczególnienie	2018	2020	2022
Liczba zarejestrowanych przedsiębiorców	83	84	84
Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorców	9	9	8
Liczba wyrejestrowanych przedsiębiorców	6	6	5

Dane: Dane własne Urzędu Gminy w Grabowie

Na podstawie analizy danych z tabeli można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2018-2022 dynamika przedsiębiorczości była stabilna.

¹⁰ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#rynek-pracy

W 2022 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Grabowo wynosiło 5 472,00 PLN, co odpowiada 81,60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Grabowo 44 osoby wyjeżdżają do pracy do innych gmin, a 66 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 22.¹¹

PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU -pkt 8 , REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA – pkt 14 art. 2.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych

Analiza lokalnego rynku pracy dotyczy również osób pozostających bez pracy. Została przeprowadzona na podstawie danych o liczbie bezrobotnych i strukturze bezrobocia, udostępnianych przez **Powiatowy Urząd Pracy w Kolnie**.

Liczba bezrobotnych w powiecie kolneńskim wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. wносиła **2 195 osób**, a bezrobotni mieszkańcy gminy Grabowo w liczbie 140 osób stanowili 6,4% ogółu bezrobotnych w powiecie.

Tabela 3: Bezrobocie w powiecie w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	31.12.2019		31.12.2020		31.12.2021		31.12.2022	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
Powiat	2181	1002	2277	1034	2082	945	2195	960
<u>gm. Grabowo</u>	145	62	157	67	147	62	140	62

Dane: PUP w Kolnie

Bezrobocie rejestrowane w 2022 r. w gminie Grabowo wynosiło 16,1 % ogółu mieszkańców. Było to zdecydowanie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa podlaskiego 7,0 % oraz całej Polski – 5,2%.

Liczba osób bezrobotnych w gminie Grabowo:

w roku 2019 - 9,8 %, było to 145 osób,

w roku 2020– 10,9 %, były to 157 osoby,

w roku 2022– 16,1 %, było to 140 osób

w wieku produkcyjnym zamieszkujących teren gminy i spełniających kryteria osoby bezrobotnej wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

¹¹ www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#rynek-pracy

Na terenie działania Powiatowego Urzędu Pracy występuje **duże przestrzenne zróżnicowanie poziomu bezrobocia; najwięcej pozostających bez pracy zamieszkuje miejscowości Kolno , Turośl i Stawiski, a najmniej miejscowości Grabowo i Mały Płock.**

Bezrobocie w powiecie kolneńskim w latach 2019-2022 utrzymuje niewielką tendencję skokową i wynosi od 2181 do 2277 osób. Stopa bezrobocia w grudniu 2022 roku w powiecie wynosiła 2195 osób – 5,6% i była nieznacznie wyższa niż bezrobocie w Polsce – 5,2% oraz znacząco wyższa niż w województwie podlaskim – 7,2%.

Cechą silnie różnicującą stopień zagrożenia bezrobociem jest wiek ludności aktywnej zawodowo. W strukturze wieku osób bezrobotnych z terenu gminy Grabowo dominowały w latach 2019 - 2022 osoby młode do 30 roku życia.

Tabela 4: Zarejestrowani bezrobotni

Rok	Razem	z rubryki 1					
		kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	z rubryki 3			
				do 30 roku życia	w tym do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
	1	2	3	4	5	6	7
2019	140	60	135	68	34	35	112
2020	157	67	140	69	42	35	101
2021	163	66	149	63	42	37	110
2022	140	62	127	52	30	30	102

Dane: PUP w Kolnie

Kierunek i poziom wykształcenia w istotny sposób określa status bezrobotnego oraz jego zdolności do szybkiego reagowania na zmieniające się potrzeby rynku pracy. W warunkach tworzenia się nowoczesnego rynku pracy szczególnie zmniejszyło się zapotrzebowanie na pracowników o niskich kwalifikacjach zawodowych, głównie z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej.

Jedną z najbardziej niekorzystnych cech bezrobocia jest długi czas pozostawania bez pracy. Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, że na koniec grudnia 2022 roku dla obszaru gminy **zarejestrowane od długiego czasu były 102 osoby, czyli 72,86% ogółu bezrobotnych.** Długotrwałość pozostawania bez pracy to okres 12 miesięcy bez podjęcia zatrudnienia.

Taka sytuacja niesie ze sobą zagrożenie dla życia społecznego osób, które doświadczają ubóstwa. Brak środków do życia wynikający z długotrwałego bezrobocia przyczynia się do pojawienia bezradności wyuczonej, kiedy to osoby bezrobotne zaczynają zarówno pod względem ich emocji (przestają wierzyć w zmianę sytuacji), wiedzy (zaprzestają poszukiwania informacji dotyczących ofert pracy) i działań (nie

uczestniczą w spotkaniach specjalnie dla nich zorganizowanych) nie widzieć sensu w staraniach się o pracę, we własnej aktywizacji na rynku pracy. Występuje też często niechęć do podejmowania szkoleń, udziału w kursach mających na celu przekwalifikowanie zawodowe.

W ramach działań na rzecz osób bezrobotnych Ośrodek Pomocy Społecznej - **OPS w Grabowie informował** osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej o możliwości udziału w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, ale także o rekrutacjach do szkół zaocznych, kursach, szkoleniach, projektach kierowanych do osób niepełnosprawnych. Informował osoby bezrobotne o możliwości uzyskania pomocy w **Centrum Integracji Społecznej w Kolnie** - instytucji reintegracji społeczno-zawodowej.

W odpowiedzi na poszukiwanie rozwiązań skierowanych do grup szczególnych, **Powiatowy Urząd Pracy w Kolnie** realizował wiele programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy¹², w tym:

- Organizował staże, roboty publiczne i prace interwencyjne,
- Prowadził usługę e-doradca zawodowego (zdalnie),
- Wdrażał „Regionalne Innowacje Społeczne – Centra Integracji Społecznej województwa podlaskiego”. Celem głównym projektu było zwiększenie do 31 marca 2022 r. aktywności społecznej i zawodowej 700 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pozostających bez zatrudnienia, zamieszkujących na terenie województwa podlaskiego, poprzez usługi reintegracji społeczno-zawodowej świadczonej przez CIS,
- Realizował projekty:
  - „Pendolino do zatrudnienia” – projekt realizowany w partnerstwie w PUP z Łomży i PUP w Zambrowie w ramach: Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014 – 2020 (RPO WP); Oś priorytetowa II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa; Działanie 2.1 Zwiększenie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy. Celem projektu było zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych od 30 roku życia pozostających bez pracy w powiecie łomżyńskim, powiecie kolneńskim, powiecie zambrowskim i mieście Łomża a zarejestrowanych w urzędzie pracy (należących do I lub II profilu pomocy). Uczestnikami projektu w PUP w Kolnie były osoby bezrobotne od 30 roku życia pozostające bez zatrudnienia zarejestrowane w PUP w Kolnie zakwalifikowane do profilu pomocy I (bezrobotni aktywni) lub II (tzw. wymagający wsparcia) należące co najmniej do jednej z poniższych grup:
    - osoby powyżej 50 roku życia

---

¹²<https://praca.gov.pl/pup/kolno>

- kobiety
- osoby niepełnosprawne
- osoby długotrwale bezrobotne
- osoby o niskich kwalifikacjach

Wsparcie otrzymało 82 osoby bezrobotne (w tym: 41 kobiet i 41 mężczyzn) zarejestrowane w PUP w Kolnie.

- Aktywizacja osób bezrobotnych w powiecie kolneńskim (II) współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 Priorytet VII Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych Działanie 7.1 Wspieranie zatrudnienia w regionie

Celem projektu jest kompleksowa aktywizacja zawodowa 262 osób pozostających bez pracy.

Uczestnikami projektu są osoby pozostające bez pracy, zarejestrowane jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kolnie ze szczególnym uwzględnieniem:

- osób młodych w wieku 18 – 29 lat
- osób długotrwale bezrobotnych
- kobiet
- osób powyżej 55 roku życia
- osób z niepełnosprawnościami.
- „Od bezrobocia do zatrudnienia (VI)” Celem projektu było zwiększenie zdolności do zatrudnienia 512 osób od 30 roku życia pozostających bez pracy w powiecie kolneńskim. Wsparciem objęte zostały osoby bezrobotne w wieku 30 lat i więcej. Projekt skierowany jest w szczególności do:
Osób długotrwale bezrobotnych – 25% grupy docelowej,
Osób w wieku 50 lat i więcej – 20% grupy docelowej.
- „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie kolneńskim”. Celem projektu było zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych poniżej 30 roku życia pozostających bez pracy w powiecie kolneńskim. Obejmował usługi: staże, bony na zasiedlenie, prace interwencyjne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.

Realizowano też szkolenia i inne instrumenty rynku pracy.

Tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy jest jednym z ważnych warunków efektywnego rozwoju społeczno - gospodarczego. Jako teren wiejski z potencjałem rolniczym gmina Grabowo posiada wiele uwarunkowań, które tworzą szanse rozwoju gospodarczego tego obszaru. Może stać się nowoczesną gminą rolniczą oferująca rolnikom i przedsiębiorcom przyjazny klimat inwestycyjny.

Przyszłość gminy, w kontekście zasobów podmiotów gospodarczych i ich wzrastającej liczby, to intensyfikacja produkcji rolnej. Bardzo ważnym zadaniem jest rozbudowa infrastruktury społecznej i

gospodarczej w celu rozwoju usług obszaru reintegracji.

TENDENCJE I PROGNOZY SYTUACJI GOSPODARCZEJ, OBSZARU PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU I USŁUG REINTERGRACJI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ:

- Na przestrzeni lat 2018-2022 dynamika przedsiębiorczości gminy Grabowo miała charakter stabilny.
- W gminie Grabowo dominuje i utrzymuje się na wysokim poziomie produkcja mleczna.
- Należy utrzymać tendencje sprzyjające zintensyfikowanemu rolnictwu i dbaniu o stan środowiska naturalnego we współpracy z sołectwami, rolnikami. Wykorzystać kolejny okres finansowania z EU. Szansą dla gminy jest rozwój rolnictwa ekologicznego, potencjał leśny.
- Na terenie gminy Grabowo występuje nadal wysoki poziom bezrobocia rejestrowanego. W roku 2022 osoby bezrobotne stanowiły 16,1 % ogółu mieszkańców, czyli 140 osób. Bezrobocie przyjmuje tendencję wzrostową na przestrzeni ostatnich pięciu lat.
- Należy poszukiwać efektywnych usług reintegracji społeczno-zawodowej wobec osób z grup ryzyka na rynku pracy; w tym młodych osób pozostających bez pracy. Utrzymać współpracę z PUP i instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy, ekonomii społecznej; realizację projektów i przedsięwzięć. Wciąż w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy są bezrobotni długotrwale, ich liczba stanowiła w roku 2022 aż 73 % wśród ogółu bezrobotnych w gminie.

3. EDUKACJA PUBLICZNA, KULTURA I TURYSTYKA

pkt 7, 9, 10 art. 2.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych

W roku 2022 857 mieszkańców gminy Grabowo było w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata, w tym 426 kobiet oraz 431 mężczyzn).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku: 15,5% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,8% wykształcenie policealne, 10,2% średnie ogólnokształcące, a 18% średnie zawodowe.

Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 21,9% mieszkańców gminy Grabowo, gimnazjalnym 3,9%, natomiast 23,7% podstawowym. 3,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.¹³

W porównaniu do całego województwa podlaskiego mieszkańcy gminy Grabowo mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Grabowo największy odsetek ma wykształcenie podstawowe (23,8%) oraz wyższe (20,3%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (27,7%) oraz podstawowe (23,4%).

¹³ www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#edukacja-i-szkolnictwo

W roku szkolnym 2022/2023 edukacja na terenie gminy odbywała się w:

- Szkole Podstawowej im. Antoniego i Jakuba Wagów w Grabowie z oddziałem przedszkolnym
- Szkole Podstawowej w Surałach
- Szkole Podstawowej w Konopkach Monetach.

Szkoły mają dobre warunki lokalowe i socjalne, w podstawowe pomoce i sprzęt wyposażone sale lekcyjne, w tym pracownie komputerowe, salę do nauki języków obcych, bibliotekę szkolną oraz sale gimnastyczne wraz z zapleczem sportowym.

W roku szkolnym 2022/23 nauką objętych było łącznie 282 dzieci w wieku szkoły podstawowej. W latach 2018-2022 liczba dzieci kształcących się w gminie spadła o 28%. W roku szkolnym 2018/2019 w szkołach gminnych było 392 osoby, a w roku 2020/2021 – 322 osoby.

Przy szkołach działają świetlice dla dzieci i młodzieży, zapewniając opiekę osobom dojeżdżającym, gdzie organizowane są zajęcia świetlicowe i biblioteczne. Każda szkoła ma też boisko szkolne.

Tabela5: Funkcjonowanie szkół gminnych

Opis	2018/2019	2020/2021	2022/2023
Ilość uczniów SP na terenie gminy, w tym:	392	322	282
SP w Grabowie	312	252	228
SP w Surałach	52	41	28
SP w Konopkach Monetach	28	29	26
Liczba uczniów dojeżdżających do szkoły/przedszkola	248	184	209
	97%	57%	74%
w Grabowie	208	154	189
w Surałach	40	30	20
w Konopkach Monetach	0	0	0

Dane: Szkoły Podstawowe z terenu gminy

W latach 2019-2022 gmina nie oferowała rodzicom możliwości oddania pod fachową opiekę dzieci w wieku poniżej 3 lat.

W kontekście liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego na terenie gminy, dostrzegalny jest utrzymujący się, stabilny trend przyjmujący tendencję skokową. W roku szkolnym 2019/2020 z wychowania przedszkolnego korzystało 38 dzieci, w roku 2022/2023 liczba ta wynosiła 25 osób.

W demografii gminy dostrzegalny jest ogólny spadek liczby ludności. Liczba urodzeń przyjmuje tendencję skokową: w roku 2019 przyszło na świat 26 dzieci, a w roku 2022 – 33 dzieci. Korzystanie z edukacji przedszkolnej w gminie jest związane z rosnącą świadomością edukacyjną rodziców oraz zmniejszającą się liczbą bezrobotnych na lokalnym rynku pracy. Pobyt w przedszkolu dobrze rokuje na przyszłą edukację, wcześniejsze rozpoczęcie nauki ma wpływ na późniejsze wyniki egzaminacyjne, a także na lepszą socjalizację dzieci.

Gmina Grabowo realizuje obowiązek bezpłatnego dowozu dzieci do szkół oraz zapewnienia im opieki poprzez własny transport autobusów szkolnych. Uczniowie podczas dowozu do szkoły mają zapewnioną opiekę. W roku szkolnym 2022/2023 - **74 %** wszystkich uczniów, dojeżdżało do szkoły. 209 uczniów było dowożonych do szkół autobusami gminnymi, a 7 dzieci z niepełnosprawnościami transportem do szkół poza miejscowością gminną. Większość dzieci korzystała z wyżywienia przygotowywanego w stołówkach szkolnych.

W latach 2019 -2022 realizowano też pomoc materialną o charakterze socjalnym w postaci posiłków średnio 39 dzieci (w ramach Wieloletniego programu Posiłek w szkole i w domu, realizowanego we współpracy z OPS w Grabowie).

W placówkach szkolnych dzieci i młodzież uczestniczyły w latach 2019-2022 **w zajęciach dodatkowych** w ramach kół zainteresowań: przedmiotowych, czytelniczych i innych. Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów placówki edukacyjne organizowały zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy: zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne, korekcyjno-kompensacyjne, pedagogiczne (w SP w Grabowie) oraz zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, świetlicowe, psychologiczno-pedagogiczne (w SP w Surążach).

Obok podstawowych zadań edukacyjnych szkoły wypełniały też funkcje opiekuńcze oraz zapewniały aktywność fizyczną i rekreację. Ponadto:

- realizowały programy profilaktyczne (warsztaty dla uczniów, konkursy, wystawy prac, inscenizacje),
- prowadziły pedagogizację rodziców,
- uczestniczyły w zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym,
- aktywnie brały udział w konkursach przedmiotowych i artystycznych osiągając sukcesy,
- prowadziły współpracę z: Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Kolnie, Strażą Pożarną, Policją,

- prowadziły współpracę ze środowiskiem organizując festyny,
- organizowały wycieczki, wyjazdy na lodowisko, do teatru, do kina, sale zabaw.

W latach 2019-2022 w SP w Grabowie realizowano:

- „Nałogom powiedz Nie” – program profilaktyczny
- „Dopalacze czy są rzeczywiście bezpieczne” – program edukacyjno profilaktyczny
- Program pt. „Nie truj się”
- „Uzależnienia – chcę je zrozumieć” – program profilaktyczny
- „Zielona Polska” – program edukacyjno-artystyczny
- „Wszystkie dzieci zbierają elektrośmieci” - projekt ekologiczno – charytatywny, akcja ogólnopolska
- Program edukacyjny „Czyste powietrze wokół nas”
- „Moje dziecko idzie do szkoły” - Program Wojewódzkiej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej
- Projekt „Razem damy radę”
- Projekt „Bezpieczne dziecko”
- Projekt pt. „Akademia bezpiecznego Puchatka”
- Projekt edukacyjny – Edukacja regionalna rajd po „Linii Mołotowa”
- Projekt „Mam talent”
- „Sprzątanie świata” – akcja ogólnopolska
- Grant „Cyfrowa Gmina Granty PPGR”
- Projekt „Zdalna Szkoła” 2020/2021
- warsztaty taneczne, wokalne, plastyczne i artystyczne ze współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Grabowie
- warsztaty genealogiczne, zielnik, makramy, florotypia – we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Grabowie i Łomżyńskim Towarzystwem Naukowym
- „Warsztaty dla dzieci z panem poetą” – we współpracy z Gminną Biblioteką Publiczną w Grabowie
- zajęcia zapaśnicze - we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Grabowie i Polskim Związkiem Zapaśniczym
- „Spacer śladami Wagów” – projekt edukacyjny
- „Czyste powietrze wokół nas” - program edukacyjny
- „Znamię! Znam je?” – program profilaktyczno-edukacyjny (upowszechnienie wiedzy o czerniaku)
- Program edukacyjny „Podstępne WZW”
- zajęcia z TIK
- warsztaty „Laboratoria przyszłości”
- „Kubusiowi Przyjaciele Natury” - program edukacyjny
- „Graj z nami w zielone” – program edukacyjny

- „Klimatyczne czytanie” – program edukacyjny
- „Życie bez nałogów” – program edukacyjno-profilaktyczny
- „Zdrowe odżywianie” - program edukacyjno-profilaktyczny
- organizowano konkursy plastyczne, „na rymowanek”, wiedzy, sportowe, „na zielnik klasowy”.

Nauczyciele kształtowali wśród dzieci i młodzieży postawy charytatywne i propagowali ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w akcjach charytatywnych:

- „Zbieramy nakrętki dla Pawła” – akcja na rzecz chorego dziecka
- zbiór żywności i środków czystości dla potrzebujących (akcje: bożonarodzeniowa i wielkanocna)
- sprzedaż własnoręcznie wykonanych ozdób świątecznych
- kwesta na cmentarzu parafialnym
- „I Ty możesz zostać Świętym Mikołajem”
- Jałmużna Wielkopostna „Nadszedł Czas Miłosierdzia” – akcja Caritas
- Ogólnopolska akcja „Sprzątamy dla Polski” i inne.

Oprócz kadry pedagogicznej przedmiotowej, szkoły zatrudniały specjalistów.

Tabela 6: Specjaliści szkolni

SP w Grabowie	SP w Surałach	SP w Konopkach Monetach
pedagog specjalny	terapeuta pedagogiczny	logopeda
terapeuta pedagogiczny	logopeda	doradca zawodowy
pedagog szkolnego	pedagog szkolny	pedagog szkolny
psycholog		
doradca zawodowy		
oligofrenopedagogik		
nauczyciel wspomagający		
surdopedagogik		
tyflop pedagogik		

Dane: własne szkół gminnych

Wspierali oni edukację dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami i z orzeczeniami specjalistycznymi.

W celu udostępniania usług pomocowych w szkołach nauczyciele podnoszą swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń.

W podmiotach szkolnych na terenie gminy funkcjonowały Rady Rodziców, organizowano warsztaty edukacyjne i spotkania dla rodziców.

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii prowadzona była profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia.

TENDENCJE I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU EDUKACJI:

- W latach 2018-2022 nastąpił 28% spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną jest stabilna.
- Z analizy problemów obszaru edukacji wynika, iż konieczne jest przygotowanie programów skierowanych na bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne uczniów, w tym w Internecie w celu minimalizacji zachowań przemocy i agresji. Szkoły potrzebują stałego wsparcia prawnego i psychologicznego, zapewniania kompleksowej opieki psychologiczno-pedagogicznej dla wszystkich uczniów.
- Niezbędne jest podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców poprzez udział w szkoleniach, spotkaniach edukacyjnych.
- Należy wesprzeć szkoły w rozwoju infrastruktury, w tym doposażeniu w pomoce dydaktyczne i remontach.
- Niezbędne jest utrzymanie i rozwój zajęć pozalekcyjnych, usług prowadzonych przez placówki edukacyjne, gdyż gwarantuje to wyrównywanie szans rozwojowych oraz aktywny sposób spędzania czasu, alternatywny wobec cyfrowych wzorców.

Istotnym czynnikiem warunkującym aktywność kulturową mieszkańców są dobrze funkcjonujące instytucje kultury, grupy aktywnych liderów, zespoły oraz zaangażowany w ten obszar samorząd, reprezentowany przez jednostkę organizacyjną.

W gminie Grabowo funkcjonuje **Gminny Ośrodek Kultury w Grabowie i Gminna Biblioteka Publiczna**.

Dodatkowo aktywność społeczności skupia się wokół 5 świetlic, w tym 3 przyszkolnych i 2 pozaszkolnych wiejskich, 12 miejsc rekreacji (w tym 3 z siłowniami) oraz 1 Koła Gospodyń Wiejskich.

Gminny Ośrodek Kultury jest samorządową instytucją kultury, której podstawowym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb społeczeństwa gminy z uwzględnieniem działań w zakresie upowszechniania

kultury narodowej i regionalnej, z udziałem szerokiego ogółu mieszkańców gminy i aktywnego ich uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Do podstawowych zadań instytucji kultury należało organizowanie działalności kulturalnej i aktywności społecznej na terenie gminy Grabowo, takich jak:

imprezy kulturalne, gminne uroczystości

- akcja „Pisankowy skwer” prowadzona w latach 2020-2022, animująca mieszkańców Gminy Grabowo do upiększania swojego najbliższego otoczenia w okresie wielkanocnym,
- „Powitanie Jesieni u Wagów” – akcja animująca mieszkańców gminy do poznawania własnego dziedzictwa kulturowo-historycznego;
- Gminne obchody Uchwalenie Konstytucji 3 Maja
- Gminne Obchody Dnia Niepodległości

wakacje i ferie dla dzieci

projekty, jak na przykład:

- „Bajki z dziwnego czasu kwarantanny”
- „Jakubowe ścieżki. Inspiracje.”
- „Przenikanie – My w przedwojennym kostiumie i fotografii”

warsztaty teatralne i recytatorskie, warsztaty plastyki obrzędowej okresu wielkanocnego i bożonarodzeniowego, warsztaty literackie, florotypii, fotograficzne

Nadrzędnym celem instytucji kultury jest stworzenie mieszkańcom gminy możliwości korzystania z różnych form życia kulturalnego, działań, które służą integracji społeczeństwa i adresowane są dla jak najszerzej liczby mieszkańców poprzez uwzględnienie ich oczekiwań.

Gminny Ośrodek Kultury w Grabowie organizował również zajęcia taneczne i wokalne, treningi zapaśnicze i szkolenia komputerowe. Wspierał grupy formalne i nieformalne.

Na terenie gminy Grabowo funkcjonuje zespół ludowy „Grabowanie”. Zespół występował głównie podczas lokalnych festynów, pikników i angażował się w organizację różnych uroczystości i przedstawień Gminnego Ośrodka Kultury.

Instytucją, która realizuje zadania własne gminy w dziedzinie prowadzenia działalności kulturalnej jest **Biblioteka Publiczna Gminy Grabowo**.

Biblioteka stara się być miejscem, odwiedzanym przez czytelników młodszych i starszych, zapewniając miejsce do czytania, korzystanie z materiałów na zajęcia i pisanie referatów. Dostęp do Biblioteki jest przystosowany dla czytelnika niepełnosprawnego.

Stan księgozbioru na koniec 2022 r. wyniósł ogółem: 11 212 woluminów. Biblioteka stale uzupełnia księgozbiór.

Tabela 7: Stan księgozbioru w latach 2019-2022

	przybyło	ubyło	stan na koniec roku
2019	133	203	10 944
2020	156	140	10 960
2021	164	0	11 124
2022	305	217	11 212

Dane: Biblioteka Publiczna Gminy Grabowo

W ramach działalności Biblioteki Publicznej Gminy Grabowo organizowano:

- w ramach działań edukacyjnych:
  - lekcje biblioteczne i przysposobienia czytelniczego dla dzieci nauczania początkowego
  - konkursy wiedzy i konkursy czytelnicze
  - warsztaty dla uczniów klas IV-VIII
- w ramach działań kulturalno-oświatowych:
  - spotkania autorskie dla dorosłych, seniorów
  - warsztaty czytelnicze dla dzieci i młodzieży
  - zimowy i letni wypoczynek dla dzieci
  - brano udział w ogólnopolskich kampaniach promujących czytelnictwo
  - rajd czytelników w ramach akcji „Objazdowy Bibliotekarz”
- w ramach działań integrujących społeczność lokalną:
  - brano udział w organizacji uroczystości ogólnopolskich
  - realizowano projekt „Tropem Wilczym. Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych”
  - współorganizowano uroczystości jak np. „Pamięć września 39”
  - organizowano wyjazdy tematyczne do muzeum, teatru, filharmonii, itp. miejsc ważnych dla naszego narodu.

W 2020 roku w ramach realizacji zadania „Łączy nas kultura” zorganizowano:

- spotkanie autorskie z pisarką dziecięcą Ewą Chotomską
- warsztaty plastyczne z ilustratorem książek dla dzieci Danielem de Latour
- warsztaty ładnej prezentacji tekstu przeprowadzone przez aktorkę Teatru Lalki i Aktora w Łomży Beatą Antoniuk
- warsztaty teatralne przygotowujące dzieci do przedstawienia spektaklu
- spotkanie autorskie z pisarką literatury kobiecej Manulą Kalicką.

W 2021 roku w ramach realizacji zadania „Z Cybersmokiem w cyberprzestrzeni ... od bajek Lema do rzeczywistości” zorganizowano:

- warsztaty literackie „W rodzinie maszyn, komputerów i urządzeń technicznych, czyli spotkanie z literaturą fantastycznonaukową Stanisława Lema”
- warsztaty plastyczno-techniczne „Z Cybersmokiem w cyber4przestrzeni. I Ty możesz zostać konstruktorem maszyny”
- warsztaty budowania ruchomych stworów kosmicznych L-Roboty „Maszyna do spełniania życzeń”
- przeprowadzono konkurs czytelniczy „Od bajek Lema do rzeczywistości”
- wycieczkę do Planetarium i Obserwatorium Astronomicznego w Olsztynie
- w okresie wrzesień-październik warsztaty teatralne dla dzieci z klas I-VI, na których powstawała etiuda teatralna na motywach „Bajki o maszynie cyfrowej, co ze smokiem walczyła” Stanisława Lema.

W 2022 roku w ramach realizacji zadania „Co słońko widziało, czyli tropem (nie tylko) krasnali ... zorganizowano:

- warsztaty literackie – w trakcie czterech dwugodzinnych spotkań uczestnicy, dzieci w wieku 8-12 lat zapoznali się z fragmentami utworów Marii Konopnickiej, poznając niektórych bohaterów opowieści
- warsztaty recytatorskie „Nie przychodzę ani uczyć dzieci, ani też ich bawić. Przychodzę śpiewać z nimi”
- warsztaty plastyczno-techniczne „Jestem sobie krasnoludek”
- zajęcia muzyczno-taneczne oparte na elementach polskiej kultury tradycyjnej
- wycieczkę do Klubu Senior+ w Chełcach i wspólne lepienie pierogów (inspiracja wierszem Marii Konopnickiej „Na jagody”)
- wycieczkę do Muzeum Przyrody w Drozdowie
- biwak inspirowany przygodami Pimpusia Sadełko
- plenerowy seans filmowy
- wakacyjny Festyn Rodzinny.

Biblioteka oferowała czytelnikom nowości wydawnicze, literaturę piękną zagraniczną i polską dla dzieci, młodzieży i dorosłych, literaturę popularnonaukową z różnych dziedzin wiedzy, zbiory regionalne, literaturę obcojęzyczną, księgozbiór podręczny, lektury szkolne, opracowania lektur, książki z dużymi literami dla dzieci, prasę.

Biblioteka współpracuje ze stowarzyszeniami, szkołami, organizacjami gminnymi, parafiami, Kołem Gospodyń Wiejskich, Klubem Senior+ znajdującymi się na terenie gminy.

Największymi atrakcjami w gminie są jej walory przyrodnicze. Na terenie gminy znajduje się park krajobrazowy, usytuowany w centrum samego Grabowa. Powierzchnia parku wynosi ok. 4 ha. Na jego

terenie znajduje się jedna z większych ciekawostek botanicznych – jedyne na Ziemi Łomżyńskiej stanowisko lepiężnika różowego (*petasites hybridus*). Liście tej rośliny osiągają długość 1 m i szerokość nawet 60 cm. Na terenie gminy znajduje się także jeden pomnik przyrody – drzewo olszy czarnej. Znajduje się ona w samym Grabowie, we wspomnianym parku krajobrazowym.

Miejsca warte odwiedzenia:

- XIX wieczny zespół dworsko-parkowy z zabytkowym dworem wybudowanym przez rodzinę Wagów, parkiem krajobrazowym oraz altaną z 1925 r. We dworze przyszedł na świat słynny naukowiec, bracia Antoni i Jakub Wagowie;
- Kościół pw. Św. Jana Chrzciciela zbudowany w latach 1842-1845 wg projektu Hipolita Kossutha;
- Sowieckie fortyfikacje wojenne tzw. „Linia Mołotowa” powstałe w latach 1939-41, rozmieszczone na szlaku miejscowości Surały-Marki-Przyborowo.

W gminie znajduje się 5 obiektów wpisanych do rejestru zabytków:

- Kościół w Zespole Kościoła Parafialnego Św. Jana Chrzciciela w Grabowie, ul. Kościelna 7, 1825-1848, Nr rej. 61 z 28 kwietnia 1980 roku;
- Plebania w Zespole Kościoła Parafialnego Św. Jana Chrzciciela w Grabowie, ul. Kościelna 7, 3 ćw. XIX wieku, Nr rej. A-129 z 28.04.1981 r.;
- Cmentarz rzymsko-katolicki w Grabowie ul. Witosa 10, koniec XIX wieku, Nr rej. A-295 z 09.06.1987 r.;
- Dwór w Zespole Dworsko-Parkowym w Grabowie ul. Witosa 10, koniec XIX wieku, Nr rej. A-130 z 28.04.1981 r.;
- Park Krajobrazowy w Zespole Dworsko-Parkowym w Grabowie, I poł. XIX wieku, Nr rej. A-71 z 29.04.1980 r.

Duże znaczenie na terenach leśnych gminy ma turystyka weekendowa, ze względu na znaczną ilość drzewostanów zasobnych w grzyby i jagody.

TENDENCJE I PROGNOZY ZMIAN W OBSZARZE EDUKACJI, KULTURY I TURYSTYKI:

- Poziom aktywności instytucji kultury w gminie Grabowo na przestrzeni lat 2018-2022 jest wysoki. Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna Gminy Grabowo wykazują inicjatywę w działaniach na rzecz społeczności oraz w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.
- Samorząd dostrzega wyraźną potrzebę wydarzeń kulturalnych i sportowych, na których mieszkańcy mogliby zrelaksować się i odetchnąć, stąd rozwój miejsc i zajęć.
- Instytucje starają się odpowiadać na potrzeby wszystkich grup społecznych gminy – rozwijając swoją działalność stałą i dodatkową. Wśród potrzeb wskazują zwiększenie budżetu Gminnego

Ośrodka Kultury, które zapewniłoby możliwość ciągłej organizacji różnorodnych warsztatów i zajęć oraz doposażenie pracowni i infrastruktury GOK.

- Głównym problemem obszaru kultury jest sezonowy styl aktywności mieszkańców, dostosowany do rolniczego trybu pracy, dlatego też oferta kulturalna powinna być stale wzbogacana, żeby zainteresowała i dotarła do jak najszerzego grona odbiorców.

4.PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA

pkt 5 art. 2.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych

W zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy gminy Grabowo korzystali w latach 2018-2022 z infrastruktury i usług oferowanych na poziomie lokalnym i ponadlokalnym. Podstawowa publiczna opieka zdrowotna w gminie zabezpieczona jest przez

1. Szpital Ogólny w Kolnie – Ośrodek Zdrowia w Grabowie

Kadra medyczna w gminie na przestrzeni lat 2018-2022: 1 lekarz ze specjalizacją medycyna rodzinna, 1 lekarz na umowę zlecenie w ramach zastępstwa, 3 pielęgniarki, 1 położna na umowę zlecenie.

Ponadto w Grabowie funkcjonuje gabinet stomatologiczny.

W zakresie opieki szpitalnej i usług specjalistycznych mieszkańcy gminy korzystali głównie z Zakładów Opieki Zdrowotnej w Kolnie, Łomży i w Białymstoku.

Świadczenia zdrowotne udzielane są w:

- gabinetach lekarskich poradni ogólnej,
- gabinetach medycyny szkolnej,
- gabinecie pielęgniarki środowiskowo – rodzinnej,
- gabinecie położnej środowiskowo – rodzinnej,
- gabinecie zabiegowym – szczepiennym.

Liczba przyjęć pacjentów w gabinecie lekarskim:

rok 2018 – 8025

rok 2020 – 7091

rok 2022 – 6419

Świadczenia realizowane w Ośrodku Zdrowia w Grabowie obejmują:

- profilaktykę chorób, w tym badania i porady w ramach profilaktyki wieku rozwojowego,
- szczepienia ochronne,
- udzielanie porad w leczeniu schorzeń ostrych i przewlekłych,
- ocena ogólnego stanu zdrowia,
- kierowanie na diagnostykę, rehabilitację i leczenie uzdrowiskowe oraz do poradni specjalistycznych,
- wykonywanie zabiegów w gabinecie zabiegowym i w domu pacjenta,
- wdrażania działań profilaktycznych – promowanie zdrowia i zdrowego trybu życia.
-

Wśród potrzeb obszaru zdrowia na terenie gminy wymieniane są :

- trudności z dostępem do specjalisty – ginekologa, rehabilitanta, psychiatry, i innych
- samotność osób starszych, choroby uniemożliwiające sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie, potrzeba usług opieki długoterminowej.

Główne problemy zdrowotne mieszkańców gminy Grabowo w latach 2018-2022:

- niewydolność serca
- cukrzyca
- nadciśnienie tętnicze
- hipercholesterolemia
- zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa
- zmiany zwyrodnieniowe wielostawowe.

W związku z rozprzestrzenianiem się wirusa Sars-Cov-19 w latach 2020-2021 pojawiły się nowe wyzwania dotyczące wykrywania, leczenia oraz przeprowadzania szczepień ochronnych.

W 2022 roku w gminie Grabowo

41,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną

19,8% zgonów były nowotwory,

a 10,4% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

Na 1000 ludności gminy Grabowo przypada 15,7 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju¹⁴.

Mieszkańcy gminy poza szeregiem poradni specjalistycznych w **Szpitalu Ogólnym w Kolnie mogą również korzystać z usług Poradni Zdrowia Psychicznego**. Jest to placówka oferująca pomoc psychiatryczną, psychologiczną oraz psychoterapeutyczną w ramach świadczeń finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia w zakresie diagnozy psychiatrycznej i psychologicznej, leczenia oraz terapii zaburzeń psychicznych. Wykwalifikowana kadra Poradni udziela pomocy dorosłym osobom w sytuacjach kryzysowych, zmagającym się m. in. z trudnościami, emocjonalnymi, skutkami przewlekłego stresu, zaburzeniami lękowymi, nastroju, odżywiania, snu jak oraz w wielu innych problemach.

Na terenie gminy jest 1 punkt apteczny, mieszkańcy korzystają z aptek na terenie miasta Kolna.

Nadmierne, szkodliwe używanie Internetu, uzależnienie od alkoholu i narkotyków powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie. Z danych ogólnopolskich wynika, że wraz z wiekiem rośnie częstotliwość sięgania po alkohol, narkotyki, zacierają się różnice między piciem uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej (dziewcząt i chłopców). Wzrost konsumpcji dotyczy głównie dziewcząt z klas VII i VIII, co jest negatywnym zjawiskiem, ma to,

---

¹⁴ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grabowo#dane-demograficzne

jednakże uzasadnienie w ogólnej tendencji zwiększenia konsumpcji alkoholu przez kobiety. Wyniki ogólnoeuropejskiego badania (ESPAD 2019)¹⁵ prowadzonego na 15 latkach w szkołach, pokazują, że: do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 87,3% uczniów.

Napoje alkoholowe to najpowszechniej używana substancja psychoaktywna przez młodzież, podobnie jak ma to miejsce w świecie dorosłych. **Rozpowszechnienie picia wykazuje trend spadkowy.** Badani w coraz większych odsetkach oceniają picie alkoholu jako zachowanie ryzykowne. Mimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, rozpowszechnieniu picia w tej grupie daleko jeszcze do spełnia postulatów abstynencyjnego paradygmatu profilaktyki adresowanej do niepełnoletnich.

Przetwory konopi to najczęściej spotykany narkotyk we wzorach używania substancji psychoaktywnych przez młodzież. **W wynikach z 2019 r. nastąpił spadek rozpowszechnienia używania, zmniejszyły się odsetki badanych,** którzy mają wśród przyjaciół osoby używające oraz pojawiły się sygnały spadku dostępności. Jednak przynajmniej dwa wskaźniki mogą budzić niepokój. Po pierwsze obserwujemy długotrwały trend spadkowy przekonań o ryzyku związanym z paleniem marihuany lub haszyszu, a po drugie nadal utrzymuje się przewaga oczekiwań pozytywnych konsekwencji używania nad antycypacjami konsekwencji negatywnych.

Analiza trendów rozpowszechnienia używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. **"dopalaczy" ma tendencje spadkowe,** w tym zakresie towarzyszy wzrost przekonań o ryzyku związanym z używaniem tych substancji, nie tylko w sposób regularny, ale także na poziomie eksperymentowania.

Raport „Problematyczne używanie internetu przez młodzież” wskazuje, że wśród polskich nastolatków w wieku 12–17 lat problematyczne używanie internetu (**PUI**) **występuje u 11,9% ogółu młodzieży.** Problematyczni użytkownicy internetu to częściej dziewczęta niż chłopcy oraz starsze nastolatki (w wieku 15–17 lat) niż młodsze (w wieku 12–14 lat). Ponad połowa (52,8%) nastolatków deklaruje, że w ich rodzinach obowiązują zasady dotyczące korzystania z internetu. Najpopularniejsza z nich to zakaz korzystania w czasie posiłków. Ponad połowa (54,4%) młodych ludzi miała kontakt z niebezpiecznymi treściami w internecie. Niemal co trzeci badany widział w sieci sceny okrucieństwa i przemocy, a co czwarty – treści dotyczące sposobów samookaleczania się, materiały pornograficzne oraz zachęcające do obrażania innych lub dyskryminujące.

Czynniki ryzyka PUI to: odczuwanie silnego stresu szkolnego, doświadczanie przemocy rówieśniczej, w szczególności wielu jej form, negatywny stosunek do szkoły oraz wiek.

Do czynników ochronnych należą: wsparcie ze strony rodziny, rówieśników i nauczycieli, prowadzenie przez rodziców rozmów z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w internecie, zainteresowanie rodzica aktywnością dziecka online oraz regularne poświęcanie przez dziecko czasu na hobby niezwiązane z internetem.

---

¹⁵ "Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną." Raport, prezentacja oraz informacja prasowa z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2020

Praca z młodzieżą winna uwzględniać strategie profilaktyczne: przekonań normatywnych, osobistych postanowień, wartości, wiedzy o konsekwencjach, z rozszerzeniem o strategie odpierania presji, alternatyw, umiejętność szukania pomocy, radzenia sobie ze stresem. Oddziaływania prewencyjne mają wyposażać młodzież w umiejętność radzenia sobie w trudnych życiowo sytuacjach, zagrażających życiu, zdrowiu.

W ramach programu: **Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii**, każdego roku w gminie Grabowo realizowano zadania profilaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej. Program ten finansowany jest z budżetu gminy ze środków pochodzących z wpłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Nadrzędnym celem Programu było zapobieganie powstawaniu negatywnych zjawisk związanych z nadużywaniem alkoholu oraz wspieranie rodzin z problemem alkoholowym (zagrożonych alkoholizmem). Skierowany był do wszystkich placówek, instytucji, stowarzyszeń, znajdujących się na terenie Gminy oraz wszystkich mieszkańców Gminy zainteresowanych współpracą w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.

W ramach działań pomocowych prowadzono:

- opiniowanie pozwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych,
- motywowanie osób nadużywających alkoholu do zaprzestania picia bądź też podjęcia leczenia,
- wystosowano prośby do osób nadużywających alkoholu o przybycie na spotkanie z członkami CKRPAiPN,
- przeprowadzono rozmowy z osobami nadużywającymi alkoholu i z członkami ich rodzin,
- kierowano wnioski do sądu w celu skierowania na badania w kierunku uzależnienia od alkoholu.

Osoby mające trudność z zachowaniem trzeźwości mogły również bezpłatnie korzystać z konsultacji z terapeutą w Poradni terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia.

Na terenie gminy funkcjonowała **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii**. W roku 2022 odbyło się 9 posiedzeń komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Skierowano 2 wnioski do sądu w celu skierowania na badania w kierunku uzależnienia od alkoholu. Nie było przypadków odebrania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy współpracował z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji, Prokuraturą, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, kuratorami sądowymi, parafiami wyznaniowymi.

TENDENCJE I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU ZDROWIA:

- Dostępność do podstawowej opieki medycznej na terenie gminy Grabowo jest niewystarczająca.
- Istotnym problemem w obszarze usług medycznych jest ograniczony dostęp do specjalistów, co powoduje długie kolejki osób oczekujących na wizyty do poszczególnych specjalistów i badań

obrazowych, w tym tomografii i badań rezonansem magnetycznym. Długość oczekiwania na poradę wpływa na poszukiwanie przez pacjentów opieki specjalistycznej niefinansowanej przez NFZ.

- Jednym z procesów istotnie wpływających na system ochrony zdrowia jest starzenie się społeczeństwa, które obserwowane na terenie gminy. Wzrastający odsetek populacji gminy przekraczającej wiek 60 lat determinuje w przyszłości wzrost problemów dotyczących chorób i potrzeb wieku podeszłego. Stąd też należy zadbać o profilaktykę, utrzymać i rozwijać miejsca do aktywnego spędzania czasu rodzin i seniorów.
- Należy utrzymać opiekę stomatologiczną na terenie gminy.
- Mniejsza mobilność mieszkańców gminy (wiejskiej) Grabowo wynika m.in. ze stanu zdrowia czy też braku komunikacji publicznej zwłaszcza w okresie letnim, gdzie ograniczone są połączenia autobusowe, którymi dość często pacjenci mieli możliwość dostania się do lekarza.
- Wzrost chorób jest zdeterminowany stylem życia: niską aktywnością fizyczną dzieci, młodzieży i dorosłych, niską edukacją o zdrowym trybie życia (właściwe odżywianie, dieta, ruch, profilaktyka). Należy przewidzieć szereg działań edukacyjnych, aktywności sportowej i ruchowej mieszkańców gminy.
- Programy, warsztaty i oddziaływania kierowane do uczniów w szkołach powinny być traktowane jako jeden z elementów szerszych oddziaływań środowiskowych. Konieczne jest prowadzenie programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, KBds. Narkomanii, zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych.
- Wskazane jest kontynuowanie pomocy we współpracy samorządu i GKRPAiPN ukierunkowanej na terapię i edukację osobom nadużywającym alkoholu oraz ich rodzinom.

5. BEZPIECZEŃSTWO W GMINIE

Brak bezpieczeństwa wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Na terenie każdej gminy są miejsca, które wymagają wzmożonej interwencji służb policyjnych, czy straży pożarnej. Najpoważniejsze zagrożenia wskazane dla bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Grabowo (wg opracowanej przez dzielnicowych *Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa*) obejmują: *spożywanie alkoholu, zaśmiecanie, zakłócanie porządku publicznego, przekraczanie dozwolonej prędkości*.

Gminę Grabowo w latach 2018-2022 obsługiwał jeden dzielnicowy w ramach Posterunku Policji w Stawiskach w strukturze **Komendy Powiatowej Policji w Kolnie** wypełniający zadania:

- organizowania służby patrolowej w rejonach i miejscach zagrożonych, rejonach służbowych, prowadzenia rozpoznania osobowego, terenowego i posesyjnego,

- organizowanie przedsięwzięć i współdziałania z instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami poza policyjnymi na rzecz zapobiegania zjawiskom patologicznym, w tym z GKRPAiPN, sołtysami wsi, szkołami podstawowymi, w zakresie wspólnych działań kontrolnych,
- stanowcze reagowanie na popełniane wykroczenia ujawniane w trakcie obchodu, wzmożone kontrole miejsca zagrożonego, prowadzenie rozmów z osobami gromadzącymi się w obrębie wskazanego miejsca jak też właścicielami sklepów i okolicznymi mieszkańcami, wspólne obchody z dzielnicowym z sąsiedniego rejonu, spotkanie z członkami Gminnej komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii,
- działań profilaktycznych w zakresie własnych kompetencji i pomoc w organizacji spotkań z mieszkańcami, rozpoznawanie zagrożeń przestępczością,
- współdziałania z Wydziałem Prewencji, Kryminalnym, Ruchu Drogowego oraz pozostałymi komórkami Komendy Powiatowej Policji.

Tabela 8: Przestępczość w Gminie Grabowo w latach 2018-2022

Kategoria przestępstwa	2018	2019	2020	2021	2022
Ogólna liczba wykroczeń	7934	7450	9885	13778	13777
Interwencje	4229	5082	2605	2597	2392
Wypadki	27	17	19	18	8
Kolizje	218	257	186	230	125
Nietrzeźwi kierujący art.178a§1 kk	64	89	74	80	73
Nietrzeźwi kierujący art. 87 kw	62	63	48	57	78
Przestępczość ogółem – przestępstwa stwierdzone	426	447	342	552	334
Przestępczość narkotykowa	25	15	21	38	54
Kradzież	38	32	21	42	35
Kradzież z włamaniem	34	40	11	18	13
Kradzież samochodu	4	3	3	3	3
Bójki, pobicia	6	3	7	1	4
Uszkodzenie mienia	9	18	11	14	12
Uszczerbek na zdrowiu	5	4	7	9	9

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Kolnie

Według danych KPP w Kolnie wykroczenia wykazują tendencję wzrostową. Tendencje spadkową wykazują interwencje, wypadki, kolizje.

Odnotowywane są przypadki kierowania pojazdami przez osoby znajdujące się pod działaniem alkoholu oraz nieprzestrzeganie innych przepisów ruchu drogowego, w tym ograniczenia prędkości w terenie zabudowanym.

Działania policji koncentrują się również na zapobieganiu przestępczości. Pożądane policyjne treści przekazywane są poszczególnym adresatom w ramach realizowanych programów prewencyjnych. Programy edukacyjne kierowane przede wszystkim były do młodzieży szkolnej oraz grona pedagogicznego, a także rodziców.

Podejmowano działania zmierzające do propagowania sposobów ograniczania i zapobiegania przestępczości oraz zjawiskom kryminogennym, w tym realizowano:

- program profilaktyczny „Uwaga zagrożenie”, działania „Nie Bądźmy Obojętni” — skierowane do osób narażonych na wychłodzenie organizmu lub zamarznąć (nadużywających alkoholu, samotnych, nieporadnych życiowo),
- program profilaktyczny „Cyberświadomi-cyberbezpieczni” – skierowany do młodzieży i ich rodziców-opiekunów,
- programy adresowane do seniorów —Świadomy Senior, Bezpieczny Senior,
- działania „Bezpieczne wakacje/ferie”,
- działania „Bezpieczna droga do szkoły” — zajęcia z dziećmi z oddziałów przedszkolnych i uczniów, przekazanie elementów odbłaskowych,
- program „Mam wybór wybieram rozsądek”, „poMOC, a nie przeMOC” – programy wzmacniające umiejętności społeczne i alternatywy wyborów młodzieży,
- programy profilaktyczno-edukacyjne „Stop demoralizacji – dzień wagarowicza”, „Stop demoralizacji – uwaga uzależnienia”, „Stop demoralizacji – zakończenie wakacji”, „Nieletni – stop demoralizacji”,
- akcję „Trzeźwy poranek”.

Katalog programów był modyfikowany z uwzględnieniem działań lokalnych (w zakresie ich liczby i założeń) na bazie monitoringu ich realizacji i zmieniających się potrzeb.

Jedną z form zagrożenia bezpieczeństwa człowieka i rodziny jest przemoc: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Działania wobec rodzin, osób doświadczających przemocy **reguluje Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej**. Celem głównym programu

było zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Gminie Grabowo.

Cele szczegółowe to:

- zintensyfikowanie działań profilaktycznych, diagnostycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;
- zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej;
- zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową;
- podnoszenie jakości i dostępności świadczonych usług przez rozwijanie i doskonalenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Realizatorami programu są podmioty działające na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej:

1. Zespół Interdyscyplinarny w Grabowie,
2. Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie,
3. Komenda Powiatowa Policji w Kolnie, Posterunek Policji w Stawiskach,
4. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w Grabowie,
5. Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie Gminy Grabowo,
6. Służba zdrowia,
7. Kuratorzy.

Obsługę organizacyjno-techniczną zapewniał Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie.

W ramach swojej działalności ZI:

- zapewniał kompleksową pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
- kierował osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową i osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są osobami stosującymi przemoc do odpowiednich specjalistów- poradni,
- przyjmował zgłoszenia dotyczące przemocy i uruchamiał procedury mające na celu powstrzymanie przemocy,
- monitorował sytuacje w rodzinach, w których dochodziło do przemocy, a w szczególności uruchamiał współpracę między instytucjami pomocowymi,
- gromadził informacje na temat instytucji udzielających pomocy rodzinom.

Informacje na temat możliwości uzyskania pomocy i wsparcia zamieszczane były na tablicach ogłoszeń, na stronie internetowej Urzędu Gminy – zakładka Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie., rozpowszechniane w formie ulotek.

W 2022 roku Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej odbył 4 posiedzenia. W celu rozwiązania problemów w indywidualnych przypadkach odbyło się 38 spotkań grup roboczych.

Tabela 9: Formy pomocy udzielonej osobom doznającym przemocy domowej

Rodzaj pomocy	2018	2020	2022
Liczna NK, które wpłynęły do Zespołu Interdyscyplinarnego	6	8	15
Liczba posiedzeń ZI	4	4	4
Liczba posiedzeń grup roboczych	11	9	38
Liczba osób skierowanych do programów korekcyjno-terapeutycznych	0	0	0

Dane: OPS, Sprawozdania Zespół Interdyscyplinarny

NK – Niebieskie Karty to procedura interwencji wobec przemocy domowej, która składa się z odpowiedniej dokumentacji i sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy. Głównym celem Niebieskich Kart jest rozpoznawanie przemocy i usprawnienie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym, ale też tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną.

Łącznie pomocą grup diagnostyczno - pomocowych objęto w gminie Grabowo w roku 2022 – 16 osób, w tym: 12 kobiet i 4 mężczyzn. Przemocą domową dotkniętych było 16 osób, w tym: 12 kobiet i 4 mężczyzn. W 2022 r. grupa diagnostyczno – pomocowa zakończyła pracę w 15 rodzinach.

Z posiadanej dokumentacji wynika, że osobami stosującymi przemoc byli głównie mężczyźni stosujący przemoc fizyczną lub psychiczną po spożyciu alkoholu. Sytuacja rodzinna osób doznających przemocy była i jest systematycznie monitorowana przez pracowników socjalnych z **Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie i dzielnicowego z Posterunku Policji w Stawiskach**.

Tabela 10: Interwencje w rodzinach

Interwencje domowe ogółem					Interwencje policyjne dot. przemocy domowej				
2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
332	277	219	279	528	185	218	116	114	157

Dane: OPS, Sprawozdania Zespół Interdyscyplinarny

W ramach współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie gminy-osoby stosującej przemoc domową, mogą skorzystać z prowadzonego programu korekcyjno -edukacyjnego. Do udziału w programie osoby stosujące przemoc mogli zgłosić się dobrowolnie, zostać skierowani przez policję lub postanowieniem Sądu.

Gmina Grabowo wykonuje również zadania z zakresu poprawy bezpieczeństwa poprzez partycypację w inicjatywach **Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Kolnie oraz rozwijając potencjał Ochotniczych Straży Pożarnych gminy.**

Łącznie na terenie gminy Grabowo w 2022 roku funkcjonowało **6 jednostek OSP:**

1/ OSP Grabowo

2/ OSP Przyborowo

3/ OSP Siwki

4/ OSP Ciemianka

5/ OSP Konopki Białystok

6/ OSP Surały.

Pięć jednostek OSP (bez OSP Przyborowo) posiadało własne remizy, wyposażone m.in. w samochody strażackie i sprzęt strażacki. W jednostkach OSP zrzeszonych jest obecnie 150 strażaków, w tym 24 posiada ważne badania lekarskie uprawniające do udziału w bezpośrednich akcjach ratowniczo-gaśniczych.

Tabela 11: Zdarzenia pożarnicze w gminie na przestrzeni lat 2018-2022

2018	2020	2022
10 pożarów	8 pożarów	5 pożarów
26 miejscowych zagrożeń	21 miejscowych zagrożeń	38 miejscowych zagrożeń

Dane: KPPSP w Kolnie

Najwięcej pożarów, do których dochodziło na terenie gminy Grabowo, dotyczyło pożarów przewodów kominowych, co jest dominującym problemem dotyczącym mieszkańców przy tego typu zdarzeniach.

Przy miejscowych zagrożeniach, najczęstsze zdarzenia dotyczyły usuwania powalonych drzew, głównie przy drogach gminnych.

Jednostki KPP i OSP przeciwdziałają zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych. Ze względu na strukturę społeczno-gospodarczą największe zagrożenie pożarowe stanowią takie działy gospodarki jak rolnictwo i leśnictwo. Z analiz sytuacji pożarowych wynika, że najczęściej pożary powstają w rolnictwie indywidualnym.

OSP jest stale doposażana. Finansowanie funkcjonowania OSP przeznaczone jest na następujące cele:

- utrzymanie budynków użytkowanych przez OSP,
- utrzymanie pojazdów ratowniczo-gaśniczych,
- obowiązkowe przeglądy i serwis sprzętu ratowniczego,
- wynagrodzenia konserwatorów sprzętu ratowniczego,
- ekwiwalent za udział w akcjach ratowniczych i szkoleniach,
- badania lekarskie członków OSP dopuszczające do udziału w akcjach ratowniczych,

- koszty szkoleń OSP.

TENDENCJE I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU BEZPIECZEŃSTWA

- W gminie Grabowo na przestrzeni lat 2018-2022 występuje niekorzystny trend w materii dynamiki przestępczości.
- Zwiększa się liczba interwencji w rodzinach w związku z przemocą, wzrasta liczba wykroczeń.
- Należy kontynuować monitoring miejsc niebezpiecznych w celu minimalizacji zagrożeń, czyli wzmożone kontrole miejsc zagrożeń, spotkania z mieszkańcami, współpracę z pracownikami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.
- W celu zwiększenia bezpieczeństwa i porządku publicznego warto przedsięwziąć działania ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym i monitoring prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.
- Konieczne jest przeciwdziałanie demoralizacji i popełnianiu czynów karalnych przez nieletnich oraz prowadzenie profilaktyki wśród dzieci i młodzieży z zakresu cyber zagrożeń ,bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania.
- Należy utrzymać sprawność funkcjonowania straży pożarnej. Konieczna jest kontynuacja wsparcia OSP w utrzymaniu i wyposażeniu w odpowiedni sprzęt oraz na przeprowadzanie szkoleń dla strażaków celem zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom gminy.
- Niezbędne jest podniesienie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń związanych z wypalaniem traw i pozostałości roślinnych, zimowego docieplania mieszkań (zalet stosowania czujek dymu i czadu), wykonywania przeglądów instalacji elektrycznej i przewodów kominowych w domach jednorodzinnych.
- Należy utrzymać i rozszerzyć formy wsparcia rodzinie, program pomocy dla osób stosujących przemoc, a także dobre funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego, kontynuować programy edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, współpracę z organizacjami pozarządowymi w tym obszarze.
- Wzmocnić należy bezpieczeństwo seniorów, kontynuować prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie oszustw.

6. POMOC SPOŁECZNA I WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

pkt 4, 6 art. 2.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych

System pomocy społecznej ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej podstawowe zadania w zakresie problemów i potrzeb społecznych na terenie gminy realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie. Na dzień 31.12.2022 r. w OPS zatrudnionych było 5 osób.

W celu efektywności działań pomocowych Ośrodek Pomocy Społecznej współpracował na co dzień z: Podlaskim Urzędem Wojewódzkim w Białymstoku, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Białymstoku, Starostwem Powiatowym w Kolnie, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie, Powiatowym Zespołem ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Kolnie, Powiatowym Urzędem Pracy w Kolnie, Sądem Rejonowym w Łomży, Prokuraturą Rejonową w Kolnie, kuratorami zawodowymi i społecznymi, komornikami sądowymi, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Urzędem Gminy w Grabowie, Radą Gminy w Grabowie, sołtysami z terenu gminy, Domami Pomocy Społecznej województwa podlaskiego, placówkami służby zdrowia, lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami, Komendą Powiatową Policji w Kolnie, Posterunkiem Policji w Stawiskach, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grabowie, Zespołem Interdyscyplinarnym do Spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Grabowie, Kuratorium Oświaty w Białymstoku, Gminnym Ośrodkiem Kultury w Grabowie, Biblioteką Publiczną w Grabowie, Ochotniczą Strażą Pożarną z terenu gminy.

Od lat prowadzona jest współpraca ze szkołami z terenu gminy i poza, których uczniowie objęci są programem dożywiania oraz innymi instytucjami takimi jak: Caritas, za pośrednictwem którego mieszkańcy gminy otrzymywali produkty żywnościowe w ramach realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 i Środowiskowy Dom Samopomocy w Kolnie.

Wszystkie wymienione osoby i instytucje działają w obszarze szeroko ujętej pomocy społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych, zakres współpracy międzyinstytucjonalnej różnił się i był podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia oraz w celu usamodzielnienia.

Statutowym celem działania Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc udzielana jest bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację. Środki finansowe na realizację zadań z pomocy społecznej to głównie środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki własne pochodzące z budżetu gminy.

Jednym z rodzajów pomocy świadczonej przez pracowników socjalnych jest praca socjalna. Jest to podstawowa działalność **zawodowa, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról**

społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Odgrywa ważną rolę w aktywizacji świadczeniobiorców, udzielaniu pomocy i kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych.

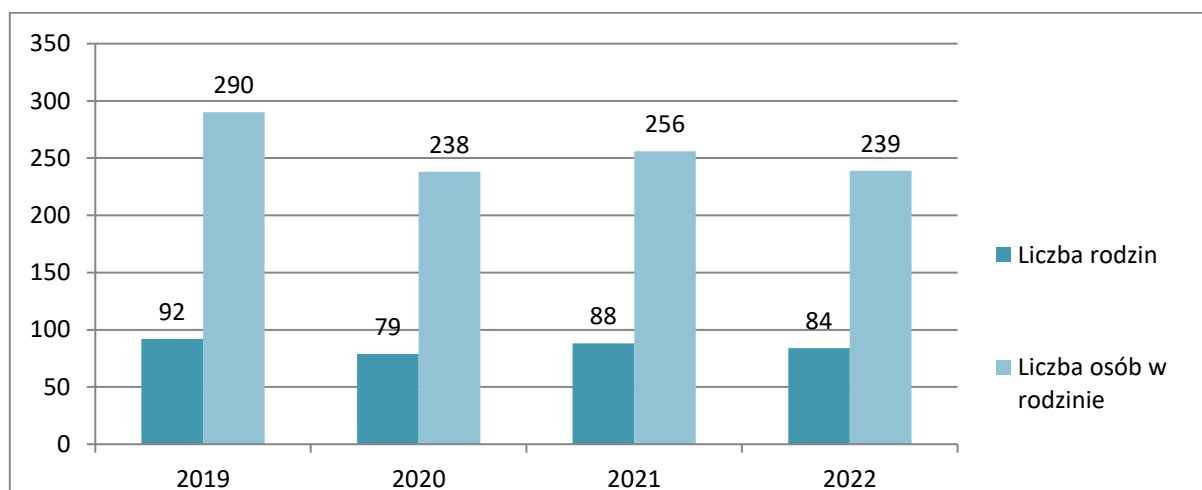
W gminie Grabowo w latach 2019-2022, zgodnie z danymi jakimi dysponuje OPS z rzeczywistego wsparcia z pomocy społecznej, najwięcej rodzin skorzystało w roku 2019 - były to 92 rodziny, 290 osób.

W 2020 r. było to 79 rodzin, 238 osób.

W 2021 r. 88 rodzin, 256 osób.

W 2022 r. 84 rodziny, 239 osób.

Wykres 1: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2022

Źródło: Dane OZPS, OPS w Grabowie

Pomoc społeczną udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodów, które określa art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Tabela 12: Powody przyznawania pomocy w gminie Grabowo w latach 2019-2022

Przyczyny udzielania pomocy	ROK 2019		Rok 2020		ROK 2021		Rok 2022	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	28	74	22	49	22	44	18	28

Potrzeba ochrony macierzyństwa	16	89	14	83	14	82	22	116
W tym: Wielodzietność	16	89	14	83	12	76	18	100
Bezrobocie	40	98	29	76	45	141	30	64
Niepełnosprawność	22	60	27	80	21	61	20	48
Długotrwała lub ciężka choroba	3	5	4	4	12	24	10	18
Bezradność w sprawach opiek-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0
W tym: Rodziny niepełne	0	0	0	0	0	0	0	0
Rodziny wielodzietne	0	0	0	0	0	0	0	0
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	0	0	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	2	5
Zdarzenie losowe	1	1	2	4	4	9	1	2

Źródło : Dane OZPS, OPS w Grabowie

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc w gminie na przestrzeni lat były:

**bezrobocie,
ubóstwo,
niepełnosprawność.**

Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe (jednocześnie w rodzinie występuje np. ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność) w związku z tym jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wspieranie rodziny.

W porównaniu do lat ubiegłych ogólne wydatki na świadczenia pomocy społecznej zwiększają się. Wydatki na zasiłki okresowe, zasiłki stałe i celowe kształtują się na podobnym poziomie. W 2020 r. nieznacznie wzrosły koszty związane z zasiłkami stałymi i zmalały z zasiłkami okresowymi. **Znacznego wzrost wydatków w stosunku do lat ubiegłych nastąpił w związku z potrzebą opłacania przez gminę pobytu osób przebywających w domach pomocy społecznej i pobytu dzieci w rodzinach zastępczych.**

Ponadto obowiązujący system pomocy społecznej oraz ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie w dniu 01.01.2012 r. nałożyły na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci oraz zadania specjalistyczne, takie jak poradnictwo rodzinne, zapewnienie opieki i wychowania dzieci poza rodziną oraz finansowanie pieczy zastępczej.

Od marca 2018 roku Ośrodek przyznaje pomoc w formie **specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych osobom z zaburzeniami psychicznymi**. Usługi obejmują rehabilitację ruchową i fizjoterapię. W celu realizacji tego świadczenia Ośrodek zatrudnia na umowę zlecenie fizjoterapeutę.

Pomoc świadczona rodzinom przez OPS w Grabowie pozwala w większości przypadków na utrzymanie dzieci w środowiskach domowych, jedynie w skrajnie trudnych sytuacjach, kiedy ich życie jest zagrożone przekazane do interwencyjnego wsparcia w instytucjach pieczy zastępczej.

Tabela 13: Dzieci w pieczy zastępczej w gminie

	2018 rok	2020 rok	2022 rok
Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	1	4	4
Liczba rodzin zastępczych w powiecie, które objęły opieką dzieci z terenu gminy	0	0	0

Liczba dzieci zgłoszonych do adopcji	0	0	0
Prowadzone programy edukacyjne, prewencyjne dla rodzin zastępczych	1. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Powiecie Kolneńskim na lata 2016-2020; 2. Powiatowy Program Profilaktyczno-Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży w Rodzinach Zagrożonych Przemocą lata 2016-2020; 3. poradnictwo: specjalistyczne; psychologiczne; terapeutyczne; pedagogiczne; prawne; socjalne; rodzinne. 4. Program terapeutyczny i grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. 5. Konsultacje wychowawcze dla rodziców.	1. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Powiecie Kolneńskim na lata 2016-2020; 2. Powiatowy Program Profilaktyczno-Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży w Rodzinach Zagrożonych Przemocą lata 2016-2020; 3. poradnictwo: specjalistyczne; psychologiczne; terapeutyczne; pedagogiczne; prawne; socjalne; rodzinne. 4. Program terapeutyczny i grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. 5. Konsultacje wychowawcze dla rodziców.	1. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Kolneńskim na lata 2021-2025; 2. Powiatowy Program Profilaktyczno-Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży w Rodzinach Zagrożonych Przemocą lata 2021-2025; 3. poradnictwo: specjalistyczne; psychologiczne; terapeutyczne; pedagogiczne; prawne; socjalne; rodzinne. 4. Program terapeutyczny i grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. 5. Konsultacje wychowawcze dla rodziców.

Dane: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie

Z danych statystycznych dotyczących osób korzystających z pomocy społecznej wynika, iż **spada liczba osób korzystających z niepieniężnych świadczeń pomocy społecznej, a liczba osób korzystających z pieniężnej formy pomocy społecznej ma tendencję skokową.**

Gmina nie posiada własnej infrastruktury pomocowej w postaci domów pomocy społecznej, noclegowni, mieszkań chronionych. Brak tego typu placówek na terenie gminy powoduje, iż mieszkańcy wymagający tego typu wsparcia instytucjonalnego umieszczani są w domach pomocy społecznej

na terenie innych gmin. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina ponosi praktycznie pełne koszty pobytu swoich mieszkańców, gdyż świadczenia osób umieszczanych są zazwyczaj niskie.

Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach swojej działalności dokonuje diagnozy w zakresie zapotrzebowania na świadczenia pomocy społecznej dla mieszkańców gminy. Planując działania na kolejny rok Ośrodek uwzględnia w planach finansowych potrzeby w zakresie niezbędnych środków na swoje funkcjonowanie i zabezpieczenie możliwości świadczenia pomocy osobom i rodzinom najbardziej tego potrzebującym. Środki na powyższe muszą być zabezpieczone w planie finansowym gminy.

TENDENCJE I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU POMOCY SPOŁECZNEJ:

- Pomoc społeczna w gminie Grabowo była podczas ostatnich lat, 2019-2022 adresowana w pierwszej kolejności do osób i rodzin z powodu bezrobocia, ubóstwa i niepełnosprawności.
- Analiza danych pozwala stwierdzić, iż najczęściej udzielaną formą pomocy były świadczenia finansowe pomocy społecznej- zasiłki okresowe i celowe. Drugą w kolejności- świadczenia na zakup posiłku lub żywności.
- Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe. W związku z tym, jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wsparcie rodziny, dodatkowe specjalistyczne doradztwo - psychologa, terapeuty.
- W najbliższych latach będą narastały problemy z osobami w podeszłym wieku, długotrwale chorymi i niepełnosprawnymi, polegające na zapewnieniu im usług podtrzymujących samodzielne funkcjonowanie społeczne, a także częściową lub całodobową opiekę. Szacuje się, że liczba osób potrzebujących wsparcia będzie wzrastać.
- Rozwój usług opiekuńczych świadczonych przez OPS wpisuje się w potrzeby wynikające z rosnącej liczby mieszkańców w podeszłym wieku i niepełnosprawnych. Stąd konieczność świadczenia tej formy pomocy wśród coraz szerszej grupy osób.
- Ważne jest kontynuowanie i rozwijanie partnerskiej współpracy między instytucjami, podmiotami - głównie ośrodkiem pomocy społecznej, a służbą zdrowia, oświatą, prokuraturą, sądem, kuratelą, policją, organizacjami pozarządowymi oraz gminną komisją rozwiązywania problemów alkoholowych.

7. POTENCJAŁ PODMIOTÓW I ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH

Zgodnie z art. 16b. ust 2 Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej - strategia, powinna zawierać w szczególności:

- „określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 sfera zadań publicznych ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Gmina Grabowo na swoim terenie posiada następujący potencjał publicznych instytucji oraz niepublicznych organizacji i podmiotów w obszarach usług społecznych:

- Urząd Gminy w Grabowie
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii
- Gminny Ośrodek Kultury w Grabowie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Grabowie
- Klub „Senior+” w Chełchach
- Szkoła Podstawowa im. Antoniego i Jakuba Wagów w Grabowie
- 3 oddziały przedszkolne przy Szkole Podstawowej im. Antoniego i Jakuba Wagów w Grabowie
- Szkoła Podstawowa w Surałach
- 0,5 oddziału przedszkolnego przy Szkole Podstawowej w Surałach (łączony z klasą I)
- Szkoła Podstawowa w Konopkach-Monetach
- 1 oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Konopkach-Monetach
- Punkt nieodpłatnej pomocy prawnej
- OSP Grabowo
- OSP Siwki
- OSP Przyborowo
- OSP Surały
- OSP Konopki Białystok
- OSP Ciemianka
- Szpital Ogólny w Kolnie, Podstawowa Opieka Zdrowotna Filia Grabowo
- Apteka, 1 punkt apteczny
- 1 gabinet dentystyczny
- Parafia rzymskokatolicka pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela

Na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego oraz własnych danych ze Starostwa Powiatowego w Kolnie zidentyfikowano w roku 2022 na terenie gminy Grabowo 10 organizacji pozarządowych, w tym 6 OSP i 4 stowarzyszenia:

GRABOWSKIE STOWARZYSZENIE WĘDKARSKIE	GRABOWO
TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ GMINY GRABOWO	GRABOWO
KOŁO ŁOWIECKIE „WICHER”	GRABOWO
STOWARZYSZENIE SPORTOWO-JEŹDZIECKIE	
IM. 10 PUŁKU UŁANÓW LITEWSKICH	GRABOWO.

Na terenie Gminy nie funkcjonuje żaden podmiot o statusie przedsiębiorstwa społecznego.

Wg. stanu na dzień 31.XII.2022 r., na terenie gminy Grabowo zarejestrowane było w ARiMR 1 Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Grabowo: Koło Gospodyń Wiejskich „u Wagów”.

Gmina jest właścicielem budynków, które mogą służyć rozwojowi usług społecznych: budynku urzędu gminy, ośrodka kultury, Dworku Wagów, 4 budynków komunalnych, w tym 19 lokali mieszkalnych i 2 lokale użytkowe w Grabowie, Konopkach-Monetach, Surałach i Świdrach Dobrzyce.

Na terenie 6 miejscowości znajdują się remizy, które pełnią również funkcję świetlic wiejskich. Mieszkańcy Grabowa mogą korzystać dodatkowo ze świetlicy wiejskiej.

Miejsca rekreacji znajdują się w 8 miejscowościach, 3 z nich są wyposażone dodatkowo w siłownie zewnętrzne.

1/ Grabowo (z siłownią)

2/ Konopki-Monety (z siłownią)

3/ Przyborowo (z siłownią)

4/ Wiszowate

5/ Bagińskie

6/ Andrychy

7/ Łebki-Małe

8/ Gnatowo.

Działające na terenie **Gminy Grabowo** formalne stowarzyszenia współpracują z samorządem gminy w celu poprawy jakości życia mieszkańców, poprzez pełniejsze zaspokajanie ich potrzeb.

Współpracę z organizacjami pozarządowymi regulują programy współpracy Gminy Grabowo z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Współpraca Gminy Grabowo z ngo wynika z woli partnerów i opiera się na zasadach: praworządności, pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, jawności, efektywności, uczciwej konkurencji oraz jawności. Programy współpracy określały w każdym roku od 2019-2022 priorytetowe cele, takie jak:

1) budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą Grabowo, a organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;

2) kształtowanie lokalnego społeczeństwa obywatelskiego i wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych, w tym:

- a) organizowanie i wspieranie działań społecznych i inicjatyw obywatelskich na rzecz Gminy i rozwoju więzi lokalnych,
- b) umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycję,
- c) promocję postaw obywatelskich i prospołecznych,
- d) zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- e) tworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców Gminy,
- f) tworzenie warunków do wyrównywania szans życiowych niepełnosprawnych członków społeczności Gminy, w każdym aspekcie życia społeczności i rozwoju osobistego,
- g) przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu,
- h) wspieranie tworzenia infrastruktury społecznej;

3) podnoszenie skuteczności i efektywności działań w sferze zadań publicznych;

4) wzmocnienie pozycji organizacji i zapewnienie im równych z innymi podmiotami szans w realizacji zadań publicznych, przez wspieranie oraz powierzanie im zadań, z jednoczesnym zapewnieniem odpowiednich środków na ich realizację;

5) realizację zadań publicznych określonych w ustawie, wymienionych w programie w § 16;

6) prowadzenie nowatorskich i efektywnych działań na rzecz Gminy oraz tworzenie systemowych rozwiązań dla ważnych problemów społecznych;

7) uzupełnienie działań Gminy w zakresie nieobjętym przez struktury samorządowe.

Współpraca gminy z podmiotami Programu realizowana była w formie:

1) powierzania wykonania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na realizację zadania;

- 2) wspierania takiego zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie jego realizacji;
- 3) zawierania umów o wykonanie inicjatywy lokalnej oraz umów partnerstwa określonych w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- 4) na wniosek organizacji Gmina może zlecić organizacji realizację zadania publicznego o charakterze lokalnym z pominięciem otwartego konkursu ofert, jeśli zadanie to spełnia łącznie warunki zawarte w § 10 ust. 8 i 9 Programu.

Zlecenie zadań ngo przez Gminę Grabowo odbywało się w drodze otwartych konkursów ofert ogłoszonych w trybie pożytku publicznego, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jak również programu współpracy Gminy Grabowo z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

W latach 2019- 2022 zlecano zadania następującym podmiotom:

1. **Towarzystwo Przyjaciół Gminy Grabowo wspólnie z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Grabowie, Gminą Grabowo i Biblioteką Publiczną w Grabowie** - wydarzenie pod nazwą „W przedwojennym Grabowie”. „Pamięć Września '39” upamiętniająca walki Podlaskiej Brygady Kawalerii na terenie gminy Grabowo z pokazem mody 20-lecia międzywojennego, wystawą archiwalnych zdjęć z gminy Grabowo, plenerową wystawą „Sybiracy” oraz Narodowym czytaniem „Katarynki” były atrakcjami tego wydarzenia.
2. **Stowarzyszenie Sportowo-Jeździeckie im. 10 Pułku Ułanów Litewskich i Koło Łowieckie „Wicher”** – współorganizacja obchodów Święta Niepodległości, święto myśliwych, leśników i jeźdźców Hubertus.
4. **Ochotnicza Straż Pożarna w Grabowie.**

W latach 2019-2022 w ramach współpracy z katolicką organizacją charytatywną Caritas Diecezji Łomżyńskiej umożliwiano korzystanie z pomocy żywnościowej współfinansowanej ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (POPŻ). Żywność osobom zakwalifikowanym wydawana była średnio dwa razy w roku.

Gmina jest również członkiem stowarzyszenia **Lokalna Grupa Działania „Kraina Mlekiem Płynąca”, której celem jest:**

- 1) działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich z uwzględnieniem należytej ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno — kulturowych oraz równości szans;
- 2) aktywizowanie społeczności lokalnych do wzięcia udziału w procesie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich leżących na obszarze lgd „kraina mlekiem płynąca”;
- 3) ochrona i kultywowanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego obszaru lsr;

- 4) podnoszenie wartości lokalnych produktów;
- 5) zastosowanie nowych informacji i nowych technologii w celu podniesienia konkurencyjności produktów i usług obszarów wiejskich;
- 6) działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 7) kształtowanie etyki korzystania z zasobów i środowiska naturalnego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju;
- 8) działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 9) działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- 10) zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowanie decyzji, tworzenie sieci społeczności;
- 11) aktywizacja seniorów oraz ludzi młodych;
- 12) działania w zakresie aktywnej integracji na poziomie społeczności lokalnej;
- 13) integracja społeczna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Organizacje pozarządowe jako podmioty ekonomii społecznej, które działają na rzecz społeczności lokalnej **stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych**. Wiele usług przez nie świadczonych na terenie gminy, zapewnia mieszkańcom dostęp do szerokiej oferty w środowisku lokalnym i spełnia kryteria art. 2.1 ustawy o cus.

Podmioty te są i mogą być stałym partnerem realizacji usług obszaru wspierania rodziny, pomocy społecznej, kultury, turystyki i pobudzania aktywności obywatelskiej na terenie gminy, przy zapewnieniu im współfinansowania usług. Wymagają profesjonalizacji, szkoleń i wzmocnienia kadry liderskiej, by nie doprowadzić do wyplenia zawodowego.

Od czerwca 2023 r. Gmina Grabowo jest członkiem stowarzyszenia „Wiele Gmin – Jeden Cel”. **Powstanie Stowarzyszenie "Wiele Gmin - Jeden Cel" to wspólna inicjatywa wszystkich samorządów z Powiatu Kolneńskiego, Gminy i Miasta Jedwabne. Ma to pomóc we wspólnym pozyskiwaniu dotacji i dofinansowań i realizowaniu projektów.**

Budowanie usług w środowisku lokalnym to kierunek rozwoju polityki społecznej konieczny ze względu przesłanki i regulacje prawne ustawy o usługach społecznych, ale też możliwości współfinansowania przez EFS. Wynika z potrzeb zapewnienia wyższej jakości życia mieszkańców gminy Grabowo oraz procesów deinstytucjonalizacji (czyli rozwoju usług środowiskowych, blisko ludzi).

Strategia powinna zawierać zebrane usługi społeczne, świadczone przez opisane wyżej podmioty w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

W celu dokonania inwentaryzacji usług na terenie gminy oraz wskazania potencjału usługowego Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie opracował diagnozę - listę usług społecznych. Została ona zaprezentowana w kolejnym podrozdziale.

II. LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH

Usługami społecznymi są działania powtarzalne, dostępne, podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców¹⁶

z zakresu :

- 1) polityki prorodzinnej
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Podczas analizy usług dostępnych dla mieszkańców gminy w ramach powyższych 14 zakresów rozpoznano usługi świadczone przez instytucje i organizacje na terenie gminy oraz powiatu (dostępnych dla mieszkańców), które przedstawia poniższa tabela.

---

¹⁶Art. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o usługach społecznych realizowanych przez centra usług społecznych

Tabela 14: TABELA USŁUG GMINY GRABOWO

ZAKRES USŁUGI Art. 2.1 ustawy	USŁUGA	ADRES USŁUGODAWCY	TELEFON	DNI I GODZINY DOSTĘPNOŚCI	WWW E-MAIL	ODBIORCY	WARUNKI DODATKOWE/ ODPŁATNOŚĆ
1.Polityka prorodzinna	Karta Dużej Rodziny	Urząd Gminy w Grabowie - wydawca kart - Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Sikorskiego 1	Tel./fax 86 279 00 21	Pon-piątek 7.30-15.30	https://www.grabowo.pl ops@grabowo.pl sekretariat@grabowo.pl	Rodziny z minimum 3 dzieci	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia do OPS
2.Wspieranie rodziny 4. Pomoc społeczna	Praca socjalna Dożywianie Bieżące informacje pomocowe	Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Sikorskiego 1	86 279 00 21 w. 47	Pon-piątek 7.30-15.30	ops@grabowo.pl	Dorośli	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia do OPS
2.Wspieranie rodziny	Usługi radcy prawnego	Urząd Gminy w Grabowie ul. Sikorskiego 1 18-507 Grabowo	Tel./fax 86 279 00 21	Pon-piątek 7.30-15.30	https://www.grabowo.pl sekretariat@grabowo.pl	Rodziny, dorośli, seniorzy	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia

2.Wspieranie rodziny 4. Pomoc społeczna	Pomoc, poradnictwo, osobom z problemem przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej przy Urzędzie Gminy Grabowo ul. Sikorskiego 1	Tel./fax 86 279 00 21	Pon-piątek 7.30-15.30	ops@grabowo.pl	Osoby i rodziny doznające przemocy lub zagrożone przemocą	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
2.Wspieranie rodziny 3. System pieczy zastępczej 4. Pomoc społeczna	Pomoc, poradnictwo, osobom z problemem przemocy w rodzinie Grupy korekcyjno-edukacyjne Szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze Usługi koordynatora rodziny dla rodziców zastępczych	PCPR w Kolnie ul. Wojska Polskiego 69D	86 278 13 34	Pon-piątek 7.30-15.30	https://pcprkolno.pl/ marta.forfa@pcprkolno.pl	Osoby i rodziny w kryzysie, doznające przemocy lub zagrożone przemocą, rodziny zastępcze	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
4. Pomoc społeczna	Pomoc żywnościowa	Caritas Diecezji Łomżyńskiej ul. Rybaki 1 18-400 Łomża	86 216 29 38	Kontakt telefoniczny	https://caritas.pl/ https://lomza.caritas.pl/ lomza@caritas.pl	Dorośli, rodziny	Żywność osobom zakwalifikowanym wydawana była średnio dwa razy w roku w siedzibie świetlicy wiejskiej, wymaga kwalifikacji i skierowania z OPS

4. Pomoc społeczna 6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Specjalistyczne usługi opiekuńcze	Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Sikorskiego 1	Tel./fax 86 279 00 21	Pon-piątek 7.30-15.30	ops@grabowo.pl	Rodziny z dziećmi z niepełnosprawnościami	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego do OPS
4. Pomoc społeczna	Zapewnienie opieki, potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagania zdrowia	Powiatowy Dom Pomocy Społecznej w Siemiatyczach ul. Szpitalna 10 17-300 Siemiatycze Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej ul. Lipowa 1 19-321 Nowa Wieś Ełcka	tel. 85 655-22-52 tel. 86 619-77-70	Administracja: 7.00-15.00	https://pcprsiemiatycze.pl/dom-pomocy-spoecznej pdps@siemiatycze.pl https://dpsnwe.pl/ dom@dpsnwe.pl	Dom Pomocy Społecznej świadczy całodobową opiekę osobom dorosłym przewlekle somatycznie chorym. Dom Pomocy Społecznej świadczy całodobową opiekę osobom dorosłym przewlekle psychicznie chorym.	Skierowanie z Ośrodka Pomocy Społecznej, w celu złożenia pisemnego wniosku dot. skompletowani a dokumentów niezbędnych do wydania decyzji kierującej do DPS. We wniosku opisać sytuację zdrowotną, osobistą, rodzinną oraz materialną.
4. Pomoc społeczna 5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje w zakresie: uzależnień, przemocy w rodzinie, osobom współuzależnionym, członkom rodziny	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii przy Urzędzie Gminy w Grabowie ul. Sikorskiego 1	Tel./fax 86 279 00 21	Pon-piątek 7.30-15.30	ops@grabowo.pl sekretariat@grabowo.pl	Osoby uzależnione, ich rodziny	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego

4. Pomoc społeczna							
5. Promocja i ochrona zdrowia	Poradnictwo prawne, psychologiczne	Lokalny Punkt Pomocy Pokrzywdzonym Przepęststwem w Kolnie ul. Sienkiewicza 5 18-500 Kolno	Tel. kom. 518 595 708	Środa: 8.00-10.00 Piątek: 8.00-10.00	pokrzywdzeni.kolno@pryzmat.org.pl	Mieszkańcy powiatu kolneńskiego	Nieodpłatnie, wymaga zgłoszenia telefonicznego
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje, diagnozy Poradnie: Alergologiczna Chirurgii Ogólnej Chirurgii Onkologicznej Chorób naczyń Chorób płuc i gruźlicy Chorób wewnętrznych Dermatologiczna Diabetologiczna Endokrynologiczna Kardiologiczna Nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej Neonatologiczna i ryzyka okołoporodowego Neurologiczna Pediatriczna Położniczo-ginekologiczna Rehabilitacji leczniczej Terapii uzależnień od alkoholu i współuzależnień Urazowo-ortopedyczna Urologiczna Zdrowia Psychicznego Pracownice	Szpital Ogólny w Kolnie ul. Wojska Polskiego 63 18-500 Kolno	86 278 24 24	Całodobowo	https://www.szpitalkolno.pl sekreteriat@szpitalkolno.pl	Mieszkańcy powiatu kolneńskiego	Nieodpłatnie

	diagnostyczne Podstawowa Opieka Zdrowotna Centrum Zdrowia Psychicznego						
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje i diagnozy, lekarza rodzinnego, opieka pielęgniarska opieka położnej	Szpital Ogólny w Kolnie, Podstawowa Opieka Zdrowotna Filia Grabowo ul. W. Witosa 1	86 279 00 53	Pon-piątek 8.00-18.00	https://www.szpitalkolno.pl/ nzo1grabowo@tl en.pl	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ
5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i leczenie stomatologiczne	Gabinet Stomatologiczny Aneta Papież ul. W. Witosa 1	86 279 00 24	Poniedziałek, środa 13.00-18.00 Wtorek, czwartek, piątek 8.30-13.30	brak	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ Odpłatnie prywatnie
5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i konsultacje psychologiczne i psychoterapeutyczne, leczenie środowiskowe (domowe) i leczenie stacjonarne	Centrum Zdrowia Psychicznego ul. Wojska Polskiego 69 18-500 Kolno	86 273 93 22 86 273 93 52	Wg wizyt 8.00-18.00	brak	Osoby potrzebujące konsultacji i leczenia	Nieodpłatnie, w ramach NFZ
5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i konsultacje psychologiczne i psychoterapeutyczne, terapia domowa- środowiskowa	Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży w Kolnie ul. 11 Listopada 1	86 273 93 68	poniedziałek, środa, czwartek 8.00-16.00, wtorek, piątek 11.00- 20.00	osopip@szpitalkol no.pl	Dzieci 2,5-19 lat i rodzice/opiekun owie	Nieodpłatnie, bez skierowania w ramach NFZ

		18-500 Kolno pokój nr 22					
5. Promocja i ochrona zdrowia	Poradnictwo w zakresie bezpieczeństwa żywności i żywienia, Epidemiologii, higieny dzieci i młodzieży, nadzoru sanitarnego	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kolnie ul. Wojska Polskiego 4 18-500 Kolno	86 278 31 91	Pon-piątek 7.30-15.05	pssekolno@poczta.fm	Dorośli	Nieodpłatnie
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje, diagnozy. Terapia indywidualna i grupowa osób, rodzin z problemem uzależnienia.	Poradnia Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnień w Kolnie ul. W. Polskiego 69 18-500 Kolno	86 273 93 22	Pon-piątek 8.00-15.00	sekretariat@szpita lkolno.pl	Mieszkańcy powiatu	Nieodpłatnie, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Dzienna opieka i organizacja zajęć dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi wraz z dowozem i ciepłym posiłkiem	Środowiskowym Dom Samopomocy w Kolnie Ul. Wojska Polskiego 69C 18-500 Kolno	86 262 36 66	Pon-piątek 7.30-15.30	https://sdskolno.pl/ sds@powiatkolno.pl	Dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz z niepełnosprawnościami intelektualną w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym	ŚDS to drugi dom dla 30 osób wymagających stałego wsparcia, wymaga skierowania przez OPS.
6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Zatrudnienie dla osób z niepełnosprawnościami	Zakład Pracy Chronionej „Hetman” ul. Kolejowa 7 18-500 Kolno	86 474 21 31	8.00-16.00	https://hetman-kolno.pl/pl/ handel@hetman-kolno.pl	osoby, które mają znaczny albo umiarkowany stopień niepełnosprawności,	produkcja odzieży zawodowej i ochronnej
6.Wspierania osób	Terapia zajęciowa, pomoc psychologiczna,	Warsztatach Terapii Zajęciowej w Kolnie	28 278 14 89	7.35-15.30	wtzkolno@o2.pl	osoby, które mają znaczny	Nieodpłatne, wymaga

niepełnosprawnych	logopedyczna, pedagogiczna, rehabilitacja ruchowa Aktywizacja społeczna i zawodowa	(jednostka prowadząca: Fundacja VITA FAMILIAE) ul. Wojska Polskiego 48 18-500 Kolno				albo umiarkowany stopień niepełnosprawn ości intelektualnej	skierowania, Kontakt telefoniczny lub osobisty
6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Orzekanie o niepełnosprawności, poradnictwo prawne, psychologiczne i informacyjne dot. ulg, uprawnień, możliwości dofinansowania Poradnictwo w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności ul. 11 Listopada 1 PCPR w Kolnie ul. Wojska Polskiego 69D	86 278 47 03 86 278 13 34	Pon-piątek 7.30-15.30	marta.forfa@pcprk olno.pl	Osoby niepełnosprawn e, rodziny z osobą z niepełnosprawn ościami	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga Psychologa	Szkoła Podstawowa im. Antoniego i Jakuba Wagów w Grabowie ul. Szkolna 7	Sekretariat 86 279 00 59	Godziny pracy Pon. – Pt. 7.30-15.30 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	https://szkolagrabowo.szkolnastrona.pl/	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
	Opieka przedszkolna dla dzieci 3-6 lat	Oddział Przedszkolny w Grabowie					

7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Terapeuty pedagogicznego	Szkoła Podstawowa w Surałach Surały 22 18-507 Grabowo	86 279 03 01 (sekretariat)	Godziny pracy Pon. – Pt. 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	rogowskaelzbieta@interia.pl	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Usługi Terapeuty pedagogicznego	Szkoła Podstawowa w Konopkach Monetach Konopki Monety 39 18-507 Grabowo	86 279 02 53	Godziny pracy Pon. – Pt. 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	http://spkonopkimonety.internetdsl.pl/ sp_konopkimonety@interia.pl	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
7. Edukacja publiczna	Poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy, wykroczeń, przestępczości, cyberprzestępczości. Edukacja dzieci, młodzieży, seniorów dot. ryzykownych zachowań	Posterunek Policji w Stawiskach ul. Polowa 21 18-520 Stawiski	47 71 821 32	Dyżur Kierownika PP w każdy poniedziałek w godzinach 10.00 – 14.00 Kontakt z dzielnicowym w godzinach dyżurowania	dzielnicowy.stawiski2@bk.policja.gov.pl	Dzieci, młodzież, dorośli	Nieodpłatnie, kontakt telefoniczny
7. Edukacja publiczna	Diagnozowanie logopedyczne, pedagogiczne, psychologiczne Zajęcia diagnozujące	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kolnie Ul. 11 Listopada 1	86 278 21 81	Godziny pracy: Pon. - Pt. 8.00-15.00 Umówiony telefonicznie termin w	http://powiatkolno.home.pl/ppp/ ppp@powiatkolno.pl	Dzieci i młodzież ucząca się, ich rodzice i opiekunowie	Umówiony

	zainteresowania zawodowe uczniów Indywidualna i grupowa terapia pedagogiczna oraz zaburzeń integracji sensorycznej.	18-500 Kolno		godzinach pracy placówki			telefonicznie termin
8.Przeciwdziałanie bezrobociu	1. Pomoc w poszukiwaniu pracy 2. Pośrednictwo pracy 3. Poradnictwo zawodowe 4.Szkolenia i dofinansowania do kursów 5.Informacje potrzebne osobie niepełnosprawnej bezrobotnej- możliwości uzyskania pomocy, oferty pracy	Powiatowy Urząd Pracy w Kolnie Ul. Wojska Polskiego 46, 18-500 Kolno	86 278 95 10	Godziny pracy: Pon. - Pt. 7.30-15.30 Usługi świadczone są przez pracowników PUP w godzinach pracy urzędu	https://kolno.praca.gov.pl/ biko@praca.gov.pl	Dorośli	Umówiony termin
9. Kultura	Wypożyczanie książek	Biblioteka Publiczna Gminy Grabowo Ul. Sikorskiego 1, 18-507 Grabowo	86 279 00 21 w. 48	Poniedziałek, wtorek, czwartek, piątek 9.00-17.00 Środa 7.30-15.30	bpgg@interia.pl www.bibliotekagrabowo.pl	Dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy	Nieodpłatnie

9. Kultura	Zajęcia: taneczne, wokalne, śpiewacze Warsztaty : teatralne i recytatorskie, plastyki obrzędowej, literackie, fotograficzne, florotypii Szkolenia komputerowe Treningi zapaśnicze	Gminny Ośrodek Kultury ul. Szkolna 1 18-507 Grabowo	86 279 0078	Poniedziałek 10.00-18.00 Wtorek-czwartek 10.00-20.00 Piątek, sobota 12.00-20.00	gokgrabowo@wp.pl	Dzieci i młodzież szkolna, dorośli, seniorzy	Nieodpłatnie/odpłatnie
9. Kultura	Organizacja czasu wolnego dla seniorów - 60plus Warsztaty, wycieczki, poradnictwo zdrowotne	Klub Senior+ w Chełchach Chełchy 18-507 Grabowo	brak	Pon. - Pt. 7.30-15.30	senior.plus@grabowo.pl	Seniorzy	Wg Regulaminu Klubu, należy złożyć deklarację
10. Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia sportowe (piłka halowa, zapasy) Zajęcia taneczne	Gminny Ośrodek Kultury ul. Szkolna 1 18-507 Grabowo	86 279 0078	Wg umówionych zajęć	gokgrabowo@wp.pl	Dzieci, młodzież	Nieodpłatnie/odpłatnie
10. Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia fitness	Koło Gospodyń Wiejskich „U Wagów” w Grabowie	brak	Wg harmonogramu zajęć	kgwgrabowo@wp.pl	Młodzież, dorośli	Nieodpłatnie/odpłatnie
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Organizacja czasu wolnego wg zapotrzebowania i warsztatów Organizowanie	Koło Gospodyń Wiejskich „U Wagów” w Grabowie	brak	Wg ustalonych warsztatów i zajęć w kole	kgwgrabowo@wp.pl	Dorośli Młodzież Dzieci	Nieodpłatnie

	społeczności lokalnej						
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Wolontariat szkolny	Szkoła Podstawowa im. Antoniego i Jakuba Wagów w Grabowie ul. Szkolna 7	Sekretariat 86 279 00 59	Godziny pracy Pon. – Pt. 8.00-15.30	https://szkolagrabowo.szkolnastrona.pl/ spgrabowo@grabowo.pl	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
2. Wsparcie rodziny 11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Integracja rodzinna Organizacja zawodów, czasu wolnego dla dzieci, młodzieży	Grabowskie Stowarzyszenie Wędkarskie ul. Kpt. Adama Gątkiewicza 19 18-507 Grabowo	509 441 335	Spotkania umawiane indywidualnie	brak	Mieszkańcy gminy	Składki członkowskie

Tabela usług będzie uaktualniana razem z dokumentem strategicznym.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

Strategia pozwala zaplanować rozwój społeczny, przygotować działania zgodnie z wcześniej wypracowaną wizją. Przygotowane wnioski, prognozy i potrzeby, zgłoszone przez instytucje podczas przekazywania danych do OPS w Grabowie, poddano analizie podczas prac nad strategią.

W ten sposób opracowano trzy najważniejsze obszary potrzeb, których usługi powinny stać się przedmiotem działań samorządu oraz całej społeczności gminy Grabowo do 2034 roku.

1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy do roku 2034. W trakcie prac nad strategią została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

**Gmina Grabowo to miejsce,
w której rodziny i osoby w każdym wieku
mają zapewniony dostęp do usług społecznych.**

Celem Strategii jest podjęcie systemowych rozwiązań problemów społecznych, występujących w gminie i destabilizujących życie mieszkańców. Wytyczone cele zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu istniejących instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej, a także współpracy z instytucjami i podmiotami na terenie powiatu kolneńskiego.

Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów usług.

CEL I : DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

CEL II: PROFESJONALNE WSPARCIE OSÓB I RODZIN

CEL III: ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

CEL I: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

Proponowane kierunki działania celu I:

1. Monitorowanie potrzeb w zakresie potrzeb, usług społecznych na terenie gminy, w tym aktualizowanie list usług społecznych.
2. Utrzymanie kadry specjalistycznej w placówkach edukacyjnych oraz kadry w placówkach kultury.
3. Utrzymanie i rozwój zajęć pozalekcyjnych, programów dla dzieci i młodzieży, dorosłych i seniorów prowadzonych przez placówki edukacyjne, kulturalne, ngo.
4. Podejmowanie działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących metod skutecznego radzenia sobie ze stresem, z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w sieci.
5. Podniesienie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń pożarowych dla mieszkańców, w tym seniorów.
6. Prowadzenie usług dziennych dla seniorów, w tym Klubu Senior+.
7. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, ngo w zakresie likwidacji barier dla osób z niepełnosprawnościami.
8. Przygotowanie i upowszechnianie informatorów, stron WWW i innych nośników informacji o formach wsparcia osób zależnych i ich prawach.
9. Zwiększenie dostępu do usług specjalistów w obszarze zdrowia.
10. Zapewnienie miejsc przedszkolnych dla dzieci w gminie, rozwój już funkcjonujących miejsc i form wychowania przedszkolnego.
11. Organizacja i finansowanie dożywiania w trakcie nauki.
12. Współpraca partnerska służb publicznych, instytucji pozarządowych i prywatnych w obszarze usług; kontynuowanie współpracy z podmiotami w zakresie wspierania rodziny, systemu pomocy społecznej, niepełnosprawności.

CEL II: PROFESJONALNE WSPARCIE OSÓB I RODZIN

Proponowane kierunki działania celu II:

1. Stałe monitorowanie potrzeb mieszkańców w obszarze społecznym (OZPS).
2. Koordynowanie udzielanego wsparcia i usług na rzecz osób, rodzin.
3. Rozwój usług na rzecz dzieci i rodzin w kryzysach lub z trudnościami, w tym:
  - a) monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, w tym edukacja rodziców z trudnościami wychowawczymi,
  - b) realizacja pogłębionej pracy socjalnej,
  - c) wspieranie i organizowanie poradnictwa specjalistycznego i rodzinnego,
  - d) wdrożenie programów celowych sprzyjających deinstytucjonalizacji.
4. Kontynuowanie działalności świetlic, miejsc rekreacji, kół gospodyń wiejskich i osp, sprzyjających aktywnościom mieszkańców w sołectwach.
5. Edukacja grup najslabszych w zakresie praw i możliwości pomocy.
6. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin w integracji w środowisku lokalnym.
7. Prowadzenie usług opiekuńczych, specjalistycznych, form wsparcia dziennego i czasowego.
8. Motywowanie klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów – przeciwdziałanie uzależnieniu od pomocy społecznej.
9. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej.
10. Realizacja Programu Wspierania Rodziny.
11. Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.

CEL III: ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE W GMINIE

Proponowane kierunki działania celu III:

1. Kontynuowanie działań infrastrukturalnych i programów, projektów społecznych w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne.
2. Utrzymanie miejsc do aktywnego wypoczynku mieszkańców, klubów i świetlic.
3. Wsparcie placówek edukacyjnych, rekreacyjnych, kultury w rozwoju infrastruktury.
4. Wsparcie grup nieformalnych, ngo, twórców i zespołów ludowych na terenie gminy.
5. Zwiększenie skuteczności działań OSP poprzez wdrożenie nowych rozwiązań technologicznych, doposażenie w nowy sprzęt, inwestycję w infrastrukturę OSP.
6. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych do współpracy i rozwoju infrastruktury społecznej na terenie gminy.
7. Realizacja współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez opracowanie i wdrażanie Programów współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.
8. Rozwój usług sąsiedzkich i opieki wytnieniowej.
9. Kontynuacja i innowacja gminnego kalendarza imprez kulturalnych i sportowych.

Po analizie wskazanych kierunków dokonano wyboru najważniejszych do realizacji na lata 2024-2026. Zostały one wskazane w poniższym harmonogramie.

2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII - HARMONOGRAM NA LATA 2024-2026

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE

CEL I : DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

1	Monitorowanie potrzeb w zakresie potrzeb, usług społecznych na terenie gminy, w tym aktualizowanie list usług społecznych.	- prezentacja potrzeb i rekomendacji raz w roku przez OPS	Urząd Gminy, OPS, placówki edukacyjne, kulturalne, sportowe, wsparcia dziennego, GKRPAiPN, organizacje pozarządowe, koła gospodyń, PCPR	Fundusze gminne, jst, wojewódzkie, programy krajowe oraz EFS, inne środki zewnętrzne
3.	Utrzymanie i rozwój zajęć pozalekcyjnych, programów dla dzieci i młodzieży, dorosłych i seniorów prowadzonych przez placówki edukacyjne, kulturalne i sportowe, ngo.	- zbudowanie koszyków usług		
4.	Podejmowanie działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących metod skutecznego radzenia sobie ze stresem, z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w sieci.	- liczba zajęć i programów w gminie dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych i seniorów		
7.	Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, ngo w zakresie likwidacji barier dla osób z niepełnosprawnościami.	- liczba podjętych działań edukacyjno-		

- informacyjnych
- liczba partnerstw

CEL II: PROFESJONALNE WSPARCIE OSÓB I RODZIN

Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
1.	Stałe monitorowanie potrzeb mieszkańców w obszarze społecznym (OZPS).	- prezentacja potrzeb i rekomendacji z OZPS raz w roku przez OPS	OPS, placówki edukacyjne, kulturalne, GKRPAiPN, PCPR, organizacje pozarządowe, Klub Senior+	Fundusze gminne, jst, wojewódzkie, programy krajowe, MRPiPS, inne środki zewnętrzne
3.	Rozwój usług na rzecz dzieci i rodzin w kryzysach lub z trudnościami, w tym: a) monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, b) realizacja pogłębionej pracy socjalnej, c) prowadzenie poradnictwa i programów celowych, wsparcia diagnostycznego i specjalistycznego, d) wdrożenie programów celowych sprzyjających deinstytucjonalizacji.	- liczba usług na rzecz rodzin - nowe usługi w roku na terenie gminy		
7.	Prowadzenie usług opiekuńczych, specjalistycznych, form wsparcia dziennego i czasowego.			
9.	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy.	Zgodnie ze wskaźnikami w Programach		
10.	Realizacja Programu Wspierania Rodziny.			
11.	Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.			

CEL III: ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
3.	Wsparcie placówek edukacyjnych, rekreacyjnych, kultury w rozwoju infrastruktury.	- liczba doposażonych, zmodernizowanych placówek	Urząd Gminy, OPS, placówki edukacyjne, kulturalne, organizacje	Fundusze gminne, jst, wojewódzkie, MRPiPS, programy krajowe oraz
6.	Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych do współpracy i rozwoju infrastruktury społecznej na terenie gminy.	- liczba projektów, programów	pozarządowe, koła gospodyń, OSP	EFS, EFRR, inne środki zewnętrzne
8.	Rozwój usług sąsiedzkich i opieki wytnieniowej.	- liczba usług		

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

3.ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Zarządzanie i monitoring zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian. Elementami skutecznego zarządzania będą przede wszystkim:

- a) Wójt Gminy- odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie koordynatora przy realizacji,
- b) Rada Gminy- pełniąca bieżący nadzór nad realizacją,
- c) Koordynator wdrażania Strategii - OPS w Grabowie:
  - gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
  - prowadzi monitoring,
  - przedkłada informacje z realizacji Strategii wraz z rocznym sprawozdaniem z działalności OPS,
  - dokonuje ewentualnych korekt/aktualizacji harmonogramu minimum raz na trzy lata,
  - uzupełnia/aktualizuje listę usług społecznych w razie potrzeby.

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego i projekty powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

SYSTEM AKTUALIZACJI:

Część programowa: cele, kierunki działań, harmonogram będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji raz na trzy lata. Po ewentualnym wprowadzeniu zmian Koordynator przedstawi dokument do aktualizacji komisji i podczas Sesji Rady Gminy. Będzie też zobowiązany dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, które zostaną zobowiązane do realizacji strategii.

PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu ze środków:

- a) własnych zasobów samorządu ,
- b) poprzez organizacje pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne,
- d) w partnerstwach sektorowych.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań.

MONITORING

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą roczne dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Poza tym bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych, dotyczące realizacji harmonogramu.

Informacja z monitoringu Strategii będzie przedstawiana podczas sesji Rady Gminy przez Koordynatora w ramach sprawozdań rocznych OPS. Odnosić się będzie do celów, kierunków działania i harmonogramu Strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowo do 2034 roku ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej w gminie.

ZAKOŃCZENIE

Podczas wdrażania celów i kierunków Strategii ważne będzie zastosowanie przez jej realizatorów ośmiu zasad budowania społeczności lokalnej:

1. Zasady samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasady przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasady solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasady pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasady partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasady samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasady dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. Zasady wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Uzasadnienie

Konieczność opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Dokument określa i wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Strategia stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym i doprowadzić do integracji społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowo jest kontynuacją działań określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabowo na lata 2013-2023, uzupełnionych o nowe rozwiązania dostosowane do aktualnych potrzeb społeczności lokalnej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.